

Département de Criminologie
Hoofdafdeling Criminologie

Collection des rapports et notes de recherche / Collectie van onderzoeksrapporten & onderzoeksnota's n° 1

Electronic Monitoring

Studienota

1996

Onderzoekers

K. DE BUCK

K. D'HAENENS

INHOUDSTAFEL

Inleiding	p.1
1. Definitie van het begrip "electronic monitoring"	p.1
2. Het ontstaan van "electronic monitoring"	p.3
2.1. Historiek	p.3
2.2. Beweegredenen	p.3
3. Technieken van electronic monitoring	p.5
3.1. Apparatuur en werking	p.5
3.1.1. Actieve systeem	p.5
3.1.2. Het passieve systeem	p.6
3.1.3. Het gecombineerde actief-passief systeem	p.7
3.2. Voor - en nadelen van de apparatuur	p.7
3.2.1. Het actieve systeem	p.7
3.2.2. Het passieve systeem	p.9
3.2.3. Het gecombineerde actief - passief systeem	p.9
4. Buitenlandse experimenten met electronic monitoring	p.11
4.1. Inleiding	p.11
4.2. De Verenigde Staten	p.11
4.2.1. Organisatie, procedures en doelgroep	p.12
4.3. Australië	p.14
4.4. Canada	p.15
4.5. Engeland en Wales	p.16
4.6. Israël	p.17
4.7. Zweden	p.17
4.8. Singapore	p.18
4.9. Nieuw Zeeland	p.18
4.10. Nederland	p.18
5. België	p.22
6. Effectiviteit	p.23
6.1. Afname van de gevangenisbevolking	p.23
6.2. Een betere bescherming van de maatschappij	p.24
6.3. Kostenreductie	p.24
6.4. De weerslag op recidive	p.26
6.5. Flexibiliteit	p.27
6.6. Penologische motieven	p.27
7. Mogelijke neveneffecten en gevaren	p.30
7.1. Het gevaar van net-widening	p.30
7.2. Psychologische effecten	p.31
7.3. Individuele vrijheden	p.32
7.4. Uitbreiding van de sociale controle	p.32
8. Slotbeschouwingen	p.34

BIBLIOGRAFIE

Inleiding

Strafrecht en alternatieven, zij horen bij elkaar zolang het strafrecht bestaat. Sinds de invoering van de vrijheidsstraf in de vorige eeuw heeft men zich dan ook steeds bezonnen over en gezocht naar alternatieven voor deze straf.¹

Binnen het zoeken naar alternatieven voor de vrijheidsstraf is de uit Amerika afkomstige idee om delinquenten door middel van elektronische apparatuur in of rond hun woning te bewaken, elektronisch huisarrest genoemd, overgewaaid naar onze continenten.

Het is in dit kader dat de Heer Minister van Justitie aan de Afdeling Criminologie van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie de opdracht gaf een literatuurstudie te maken betreffende deze alternatieve vorm van bestraffen. Aan de hand van de over dit onderwerp beschikbare literatuur zal in onderstaande studie dan ook getracht worden een zo ruim mogelijk beeld te schetsen over het fenomeen electronic monitoring.

1. Definitie van het begrip "electronic monitoring"

"Electronic monitoring" of "electronic surveillance" is in de meest frequent toegepaste vorm niets anders dan huisarrest. Het bijzondere is gelegen in het feit dat de controle (bewaking) van het huisarrest geschiedt met behulp van electronica. Electronische apparatuur (electronic monitors) maakt het aldus mogelijk om op vrij eenvoudige en weinig arbeidsintensieve wijze na te gaan of een veroordeelde zich op bepaalde momenten op een bepaalde lokatie bevindt. In het geval van huisarrest is die lokatie uiteraard het woonhuis van de veroordeelde, vandaar dat er in de literatuur dan ook veel wordt gesproken over elektronisch huisarrest. Electronische bewaking kan echter even goed toegepast worden binnen gevangeniscomplexen, bedrijven of waar dan ook.²

Electronisch huisarrest dient als straf voor de delinquent en er zijn allerlei strikte voorwaarden aan verbonden.

In de Engelstalige literatuur bestaat er echter een grote diversiteit aan uitdrukkingen om elektronisch huisarrest te definiëren.³ P. YOUNG maakt gebruik van de meer algemene term "home arrest". "*Home arrest is a method of imprisoning offenders for all or part of the time that puts most of the cost burden on the offender*".⁴

Een tweede definiëring die gebruikt wordt, vestigt de aandacht op een typologie van modaliteiten van huisarrest, waarvan elke uitdrukking overeenstemt met een graad van strengheid. Er worden twee of drie niveaus onderscheiden⁵:

¹SCHALKEN, T.M., "*Vormen alternatieven voor de voorlopige hechtenis een echt alternatief?*", Symposium Voorlopige hechtenis, 3 maart 1989, in: Voorlopige hechtenis, 1989, Gouda Quint, Arnhem, p. 47.

²VAN DER LAAN, P.H., "*Nieuwe pogingen om de vrijheidsstraf terug te dringen*", Justitiële Verkenningen, jrg. 14, nr. 3, 1988, p. 29-30.

³Zo spreekt men o.a. van home incarnation, home detention, home confinement, domicile incarceration, home arrest, house arrest,.....

⁴YOUNG, P., "*The prison cell*", London, Adam Smith Institute, 1987, p.27.

⁵HOFER, P.J., en MEIERHOFER, B.S., in BENGHOZI, M., "*L'assignation à domicile sous surveillance électronique*", Déviance et Société, 1990, vol. 14, nr. 1, p. 60-61.

1. **de curfew :** dit is de lichtste vorm, waarbij men op bepaalde, duidelijk aangegeven tijdstippen (meestal 's nachts) thuis moet zijn.
2. **home detention:** waarbij men slechts het huis mag verlaten om zich naar het werk te begeven, medische behandelingen te ondergaan of wegens ernstige redenen (bv. de begrafenis van een overleden familielid bij te wonen)
3. **home incarceration:** de zwaarste vorm, waarbij men het huis slechts in zeer bepaalde gevallen mag verlaten. (bv. medische behandeling, godsdienstuitoefening)

Deze drie niveaus worden aangeduid door de algemene term "home confinement".⁶

Ook in de Franstalige literatuur is het woordgebruik niet altijd even duidelijk.

Wij zullen in deze literatuurstudie gebruik maken van de begrippen electronic monitoring, elektronisch huisarrest of elektronisch toezicht, hiermee bedoelende : het controlesysteem waarbij met behulp van rond de pols of enkel aangebrachte electronica wordt nagegaan of delinquenten zich binnen een afgebakend gebied bevinden.⁷

⁶BALL, R.A., LILLY, J.R. en HUFF, C.R., " *House arrest and correctional policy: doing time at home*", Studies in crime, law and justice, Sage Publications, 1988, vol.3, p. 21.

⁷HEYLEN, D. , " *Electronic Monitoring*", Eindverhandeling V.U.B., academiejaar 1990-91, p. 4-6.

2. Het ontstaan van "electronic monitoring"

2.1. Historiek

De eerste keer dat gebruik werd gemaakt van elektronisch huisarrest was in april 1983 in de staat New Mexico.

In december 1984 werd in Palm Beach County (Florida) elektronisch huisarrest voor het eerst op ruimere schaal toegepast. In 1987 werd er al melding gemaakt van een tiental projecten in de Verenigde Staten.

Hoewel alle projecten dus van zeer recente datum zijn, is het idee van elektronische bewaking zeker niet zo uniek als het lijkt. Al in het begin van de zestiger jaren experimenteerde de psycholoog Schwitzgebel met een apparaat dat het doen en laten van bepaalde categorieën personen zou kunnen volgen. In 1964 werden de eerste proeven verricht met vrijwilligers uit de gevangenis van Boston en Cambridge in de staat Massachusetts. Technische onvolkomenheden hebben dit project echter doen stranden.

Huisarrest zonder elektronische controle bestaat al lang. Landen als Zuid-Afrika, Polen en het voormalige Oostblok gebruiken huisarrest sinds jaren om politieke dissidenten monddood te maken.

In Amerika vond in 1971 huisarrest voor jongeren ingang in St-Louis in de staat Missouri. Deze eerste huisarrestprogramma's waren in essentie niet meer dan een vorm van "intensive supervision" (controle via telefoon en thuisvisites). De latere uitbreiding van huisarrest naar volwassen delinquenten werd gelegitimeerd door te wijzen op de corrumperende en stigmatiserende effecten van de gevangenisstraf en begon vooral aandacht te krijgen in 1983. In 1986 werd huisarrest toegepast op ongeveer 10.000 volwassen delinquenten, vooral in de zuidelijke staten.⁸ Eén van de hindernissen in de toepassing van huisarrest was dat er onvoldoende controlemiddelen aanwezig waren. De opkomst van de electronica heeft ertoe geleid dat men kan beschikken over een middel om de controle te vereenvoudigen, wat eventueel ook buitenshuis kan aangewend worden.

2.2. Beweegredenen

De V.S. worden de laatste jaren geconfronteerd met een hoger aantal gedetineerden dan ooit te voren (in 1993 waren er meer dan 1 miljoen gevangenen⁹). In het zoeken naar wegen waarlangs het plaatstekort bij het gevangeniswezen kon worden teruggedrongen, kwam men in beleidskringen voor de keuze te staan om ofwel de gevangenis capaciteit in de toekomst aanzienlijk uit te breiden ofwel te opteren om bepaalde criminelen in de maatschappij te laten onder een of andere vorm van controle. Er werd echter een nieuwe weg ingeslagen zonder de oude te verlaten en nieuwe gevangeniscomplexen werden gebouwd. Alle inspanningen ten spijt, moest men echter vaststellen dat de bouw van nieuwe celruimten de aanwas van gedetineerden niet aankon. Door de enorme kosten voor het bouwen van nieuwe gevangenis en het zeer hoge criminaliteitsniveau, is men binnen de strafrechtelijke politiek meer de nadruk gaan leggen op straffen die de delinquent binnen de samenleving houden. Er is dus een verschuiving van externe dwang naar interne disciplinerende maatregelen.

⁸FOX, R., "Dr. Schwitzgebel's machine revisited: electronic monitoring of offenders", *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, nr. 20, september 1987, p. 131-132.

⁹LINDENBERG, M., "Neues aus Technoland", *Neue Kriminalpolitik*, jrg. 5, nr. 1, 1993, p. 18-24.

De laatste jaren hebben in de V.S. de zogenaamde "community-based corrections" aan belang gewonnen. Natuurlijk werd probatie reeds lang als alternatief toegepast, maar probatie werd volgens de critici gekenmerkt door een zekere zachtheid.

Men plande dus eigenlijk een nieuwe vorm van gerechtigheid door alternatieven te ontwikkelen zoals weekendarresten, restitutie, dienstverlening en andere strategieën waarbij de veroordeelden niet in de gevangenis maar binnen de samenleving hun straf uitzitten. Electronisch huisarrest is de recentste vorm van deze alternatieven.

Overbevolking en kosten van extra gevangenisbouw waren dus de twee hoofdmotieven om electronisch huisarrest in te voeren. Volgens in de staat New York gepubliceerde cijfergegevens, zou de kostprijs bij het opsluiten van verdachten en veroordeelden in een lokale gevangenis oplopen van \$ 40 tot \$ 109 per dag.¹⁰ De kosten om iemand thuis te monitoren, gebruikmakende van electronic monitoring-technologie, zou slechts tussen de 5 en de 10 US dollars kosten, en dit afhankelijk van de in het programma gebruikte hard-ware en diensten.¹¹ Alhoewel de toepassingsvormen van electronisch huisarrest onderling nogal verschillen hebben ze toch een aantal gemeenschappelijke kenmerken:

1. Ze dienen om het gevangenisstelsel en de detentiesituatie te verbeteren. In dit verband werd gezocht naar wegen om het selectie -en differentiatiesysteem te verbeteren, zodat de niet-gewelddadige delicten beter uitgefilterd kunnen worden en de gevangenisstraf gereserveerd zou kunnen blijven voor gevaarlijke, gewelddadige delinquenten.
2. De financiële overwegingen spelen een belangrijke rol. Detentie is een buitengewoon dure sanctie, niet alleen vanwege de kostbare infrastructurele voorzieningen, maar ook wegens de hoge personeelskosten.
3. Tenslotte vormt de bescherming van het publiek één van de belangrijkste zorgpunten voor het beleid bij het opzetten van alternatieven voor de vrijheidsstraf. Dit heeft onder meer geleid tot het ontwikkelen van zogenaamde "risk-assessment-instrumenten", waarmee men een inschatting kan maken van de risico's in termen van gevaar voor het publiek, die bepaalde delinquenten zouden opleveren indien men hen niet opsluit.¹²

Andere redenen zijn het zogenaamd rehabiliterend effect van deze sanctie en de mogelijkheid om delinquenten buiten de invloed van het schadelijke gevangenis milieu te houden.

¹⁰ Deze gegevens werden gepubliceerd door The Correctional Association of New York, *New York City Jail crisis: Causes, Cost and Solution*, 1985, en The Center for Governmental Research, *An Empirical and Policy Examination of the Future of Pretrial Release Services in New York State*, Rochester N.Y. : By the Center, 1983.

¹¹FORD, D. en SCHMIDT, A. , "*Electronically Monitored Home Confinement*", *N.I.J. Reports*, Washington D.C., National Institute of Justice, november, 1985, p. 2-6.

¹²JUNGER-TASS, J., "*Alternatieve sancties in de Verenigde Staten*", *Delikt en Delinquent*, jrg. 20, nr. 6, juni 1990, p. 533-554.

3. Technieken van electronic monitoring

3.1. Apparatuur en werking¹³

Electronic monitoring verwijst naar het gebruik van elektronische instrumenten (o.a. zender en ontvanger) en computer hard-ware die gebruikt worden om via een telefoonverbinding of radiofrequentie de aanwezigheid van de delinquent op een bepaalde plaats (bv. thuis) te controleren.¹⁴ Er bestaan verschillende types van elektronische bewakingsapparatuur. Bij bijna alle types wordt gebruik gemaakt van een elektronisch apparaatje dat om de pols of de enkel van de veroordeelde wordt bevestigd.

De polsband bevat een vierkante doos ter grootte van een polshorloge met daarin een chip of een zendertje. Door de doos in een aangegeven positie in een speciale box te drukken, maakt de chip contact met de centrale computer.

De enkelband wordt enkel gebruikt indien het systeem enkel draait op een zend-ontvang installatie.

De enkel -en de polsband zijn zodanig geconstrueerd dat bij het illegaal ontdoen van het instrument of bij een poging tot sabotage een alarmsignaal volgt.

Voor ieder systeem geldt bovendien dat de computer geheel willekeurig een geprogrammeerd aantal keren contact zoekt met de gedetineerde. De tijdvakken waarin contact gezocht wordt kunnen aangepast worden.

Wat de apparatuur betreft, wordt onderscheid gemaakt tussen :

- * het actieve systeem (ook het continuously signalling system genoemd);
- * het passieve systeem (of programmed contact system);
- * een combinatie van het actieve en passieve systeem.

3.1.1. Actieve systeem

Dit systeem kent 3 varianten :

a) Het meest toegepaste actieve systeem bestaat uit 3 elementen¹⁵ :

Een **miniaturzender** wordt door middel van een pols -of enkelband aan het lichaam van de

¹³VAN DER LAAN, P.H., ibidem, p. 32. SCHMIDT, A.K., "Electronic monitoring of offenders increase", *NIJ Reports*, n° 212, januari / februari 1989, p. 4. ; ROOS, E., "Electronisch huisarrest in VS: mogelijk alternatief voor Nederlandse veroordeelden", *Tijdschrift voor de Politie*, jrg. 51, nr.4, april 1989, p. 173-174.; FOX, R., ibidem, p. 133-134. ; OTTEN, B., "Electronisch huisarrest", Rotterdam, z.uitg., 1988, p.3-9. ; FRIEL, CH.M., VAUGHN, J.B., del CARMEN, R., "Electronic Monitoring and correctional policy: the technology and its application", National Institute of Justice, Washington D.C., V.S. Department, 1987, p. 3-9 en 41-46.

¹⁴ACKERMANN, J., "Applying electronic surveillance systems to probation and house arrest in New York State", 1995, zonder uitg., p. 5.

¹⁵LANDREVILLE, P., "Surveiller et prévenir l'assignation à domicile sous surveillance électronique", *Déviance et Société*, vol. 11, nr. 3, 1987, p. 252.

delinquent verbonden. Per tijdseenheid geeft deze zender een aantal signalen af, die dermate zwak zijn, dat ze slechts binnen een straal van ongeveer 60 meter kunnen worden opgevangen. Deze gecodeerde signalen worden via een radiofrequentie uitgezonden naar de **ontvanger**, met daaraan gekoppeld een automatische nummerkiezer, die in het huis van de delinquent staat opgesteld. Het ontvangstgedeelte ontvangt het signaal en het andere deel van het apparaat stuurt het opgevangen signaal via een telefoonlijn naar een **centrale computer**.

Op zijn beurt vergelijkt de centrale computer de tijdstippen van binnenkomst met de tijdsintervallen waarop de veroordeelde thuis behoort te zijn. Als de betrokken persoon en dus tevens de zender zich buiten het bereik van de ontvanger begeven, zal de ontvanger dit via een telefoonverbinding aan de computer melden. De computer slaat alarm als uit zijn informatie blijkt dat het de delinquent niet geoorloofd is zijn woonplaats te verlaten.

Naast dit eenzijdige gebruik van de telefoon - veroordeelde activeert ontvanger - kan de computer ook op willekeurige tijdstippen zelf contact zoeken met de persoon.

b) Een andere wijze om controle op de delinquent uit te oefenen kan men tot stand brengen door een **draagbare ontvanger in de auto** te plaatsen van de persoon die belast is met de controle van het huisarrest. Deze persoon rijdt rond in een bepaalde regio en kan de ontvanger afstemmen op een bepaald signaal, als hij zich binnen een zekere straal van de zender bevindt. Men kan dus niet alleen de delinquent thuis controleren, maar ook op elke andere willekeurige plaats, zoals op zijn werk.

c) Net als bij het hierboven beschreven systeem maakt ook dit actieve systeem gebruik van telefoonverbindingen. Het signaal kan ook opgevangen worden, door een ontvanger in het huis van de delinquent, waarna de ontvanger, de van het zendertje ontvangen signalen, door middel van radiosignalen doorgeeft aan een centrale computer. Die computer voert dan weer controles uit of het schema van de ontvangen signalen overeenstemt met het tevoren vastgelegde rooster. In de V.S.A. wordt deze combinatie op dit moment niet (meer) gebruikt omdat de storingsgevoeligheid van de radiofrequentiesignalen over een langere afstand zeer groot is.

3.1.2. Het passieve systeem

Bij de passieve systemen onderscheidt men 3 groepen, waarbij de eerste groep het grootste aantal gebruikers vertegenwoordigt :

a) De systeembestanddelen van de meest gebruikte groep bestaan uit :

- een gecodeerde pols -of enkelband;
- een decodeerder die in staat is de code te herkennen;
- een centrale computer met daaraan verbonden een antwoordapparaat dat boodschappen kan geven en ontvangen.

De aanwezigheid van de delinquent wordt alleen gecontroleerd door een computer, zodanig geprogrammeerd dat de veroordeelde op tevoren vastgestelde momenten wordt opgebeld tijdens de perioden van huisarrest. Op het moment dat de computer belt, verricht de veroordeelde achtereenvolgens drie handelingen :

1. opnemen van de telefoon, naam en tijdstip doorgeven;
2. polsband in de aan de telefoon verbonden controlebox duwen;
3. wachten op het ontvangstsignaal en vervolgens de polsband uit de box nemen.

De decodeerder herkent de delinquent aan de specifieke code die de polsband (of eventueel

enkelband) heeft en zendt zijn gegevens via de telefoon door naar de computer. De computer verwerkt de inkomende informatie tot rapporten.

De computer is in staat de delinquent terug te bellen wanneer er niet opgenomen wordt of de lijn bezet is. Wordt de telefoonoproep een paar keer na elkaar niet beantwoord dan zal de computer alarm slaan.

Een variatie op dit systeem is, dat men de betrokkene voorziet van een soort armbanduurwerk dat is geprogrammeerd om een cijfer te genereren dat de betrokkene op zijn telefoontoestel moet intoetsen, als antwoord op de oproep door de computer.

b) Het tweede passieve systeem maakt gebruik van apparatuur die de stem van de veroordeelde op "echtheid" controleert. De computer belt de delinquent op en vraagt hem een aantal woorden uit te spreken. De computer die beschikt over de specifieke stemkenmerken van de delinquent zal de stem wel of niet herkennen en in dit laatste geval alarm slaan.

c) Het derde passieve systeem maakt gebruik van gezichtsherkenning. De computer draagt de delinquent op zijn foto te laten maken met behulp van een speciaal telefoontoestel dat die mogelijkheid biedt. De telefoon zal de foto via een normale telefoonlijn doorsturen naar de controlerende instantie.

3.1.3. Het gecombineerde actief-passief systeem

Dit systeem maakt zoals de naam zegt een gemengd gebruik mogelijk waarbij meestal de nadruk op de actieve of op de passieve kant gelegd wordt. Hierbij kan de ondertoezichtgestelde voortdurend in de gaten worden gehouden en ook door middel van de telefoon periodiek worden gecontroleerd.

Dit systeem maakt het mogelijk na een alarmmelding eerst telefonisch contact op te nemen om te onderzoeken of er geen sprake is van vals alarm. Voorts kunnen actieve en passieve controle worden afgewisseld, waardoor bv. nachtelijke controletelefoontjes achterwege blijven.

Tussen de verschillende systemen bestaan er technische verschillen. Zo zijn er systemen met en zonder voorziening ter signalering van (opzettelijke) onregelmatigheden met de pols -of enkelband.¹⁶

Door de steeds verder gaande ontwikkelingen op het vlak van de informatica en electronica zullen deze systemen steeds meer geperfectioneerd worden. Zo is het vandaag reeds mogelijk om via satellieten op basis van ingebouwde zendertjes bepaalde objecten op enkele meters nauwkeurig te traceren. Deze techniek afkomstig uit de militaire industrie wordt heden reeds toegepast in de autobeveiligingsindustrie.

3.2. Voor - en nadelen van de apparatuur¹⁷

3.2.1. Het actieve systeem

a) *Systeem met zender, ontvanger en computer*

¹⁶LANDREVILLE, P., *ibidem*, p. 2 - 53.

¹⁷JOLIN, A. en ROGERS, R., "Electronisch überwachte Hausarrest: Darstellung einer Strafvollzugsalternative in den Vereinigten Staaten", Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform, jrg. 73, augustus 1990, p. 203-204.

Voordelen :

Het actief systeem heeft het voordeel dat het, althans wanneer er niet te veel technische storingen bij optreden, nog meer garanties biedt dan een passief systeem; de onder toezicht geplaatste wordt immers continu gecontroleerd.¹⁸ De delinquent wordt dus 24 op 24 gecontroleerd. De computer blijft stand-by om inbreuken te signaleren.

Ook ondervinden de huisgenoten van de delinquent weinig hinder van het systeem omdat er geen telefoongesprekken nodig zijn en aldus de privacy van de delinquent en zijn onmiddellijke omgeving niet geschonden wordt.

Nadelen :

Een actief systeem is doorgaans veel duurder dan een passief systeem. Het blijkt doorgaans ook veel storingsgevoeliger te zijn dan een passief systeem met gecodeerde pols -of enkelband. Invloeden van huishoudelijke apparaten of atmosferische invloeden kunnen de signalen beïnvloeden en storingen veroorzaken.

De constante bewaking van de delinquent kan in de maatschappij een vals gevoel van veiligheid doen ontstaan. De bevolking gaat zich veilig voelen omdat zij van oordeel is dat de 24/24 uur controle van de delinquent hem zal beletten om verdere criminele activiteiten te plegen. Niets is echter minder waar!

Sommigen vinden bovendien dat, het feit dat er van de delinquent geen enkele activiteit gevergd wordt, een groot nadeel.

b) *Systeem met zender en draagbare ontvanger in controleauto***Voordelen :**

Dit systeem is goedkoop. De ontvanger wordt in de auto van de controlerende ambtenaar geplaatst. Op die manier kan de aanwezigheid van de delinquent zowel thuis als op een andere lokatie gecontroleerd worden.

Met dit systeem is het niet noodzakelijk dat de delinquent thuis beschikt over een telefoonverbinding. Ook hier ondervinden de huisgenoten van de delinquent weinig hinder van het systeem daar er geen telefoongesprekken nodig zijn.

Nadelen :

De aanwezigheid van de delinquent kan enkel gecontroleerd worden wanneer de zender binnen het bereik van de ontvanger van de controleauto komt.

Dit systeem is gevoeliger aan storingen, veroorzaakt door andere elektrische apparaten of atmosferische invloeden.

Ook hier moet de delinquent geen activiteit uitoefenen.

c) *Systeem met radioverbinding tussen ontvanger en computer*

De voor -en nadelen zijn vergelijkbaar met deze van het eerstgenoemde actieve systeem. De kans op storingen is echter nog groter, omdat de radioverbindingen op langere afstand

¹⁸BAAS, N.J., "Elektronisch toezicht in een aantal landen", Wetenschappelijk Onderzoek -en Documentatiecentrum, 1995, p. 3.

geschieden. Een belangrijk voordeel is dat er geen telefoonverbinding vereist is.

3.2.2. Het passieve systeem

a) Systeem met gecodeerde pols - of enkelband

Voordelen :

Het passieve systeem is veel goedkoper. De betrouwbaarheid van het systeem is hoger en de delinquent wordt actief betrokken bij elke controle, daar hij verplicht wordt een aantal handelingen uit te voeren.

Door het feit dat de delinquent een boodschap moet inspreken kan de controlerende ambtenaar vaak afleiden of de hij onder invloed verkeert van drugs of alcohol.

Nadelen :

De computer controleert niet constant, maar op willekeurige en voorgeprogrammeerde tijdstippen. Hierdoor wordt de delinquent vrij veel opgebeld, ook 's nachts, wat dan weer een zeer storende invloed heeft op de huisgenoten. Met dit systeem is het noodzakelijk dat de delinquent over een telefoonaansluiting beschikt. Zij die zich een dergelijke aansluiting niet kunnen of willen aanschaffen, vallen dus automatisch uit de boot om in aanmerking te komen voor electronic monitoring.

Het feit dat de delinquent actief dient mee te werken aan een aantal technische handelingen vergroot de kans op fouten (violations).

b) Het systeem met stemherkenning en gezichtsherkenning

Voordelen :

De delinquent hoeft bij dit systeem geen pols -of enkelband te dragen. Hij wordt ook hier actief betrokken door het verrichten van een reeks handelingen bij elke controle. Bovendien kan ook hier nagegaan worden a.d.h.v. de ingesproken stem of de delinquent onder invloed van drugs of alcohol verkeert.

Nadelen :

Wanneer de delinquent bv. verkouden is of door de storende invloed van achtergrondsgeluiden kunnen er zich problemen voordoen bij de stemherkenning.

Ook bij de gezichtsherkenning kunnen er zich problemen voordoen (bv. sterk op elkaar lijkende familieleden, tweelingen).

Het feit dat er geen permanente controle is wordt door sommigen als een nadeel gezien.

De veelvuldige controleoproepen, ook 's nachts, worden als storend ervaren door de huisgenoten.

3.2.3. Het gecombineerde actief - passief systeem

Hier doen zich de voor - en nadelen van zowel het actieve als het passieve systeem voor, maar men kan door de gebruiksmogelijkheden de nadelen van beide systemen grotendeels wegnemen.

In de Verenigde Staten maakt men van alle drie de mogelijkheden gebruik. De indruk bestaat dat actieve systemen in opmars zijn ¹⁹. Deze systemen die vroeger dikwijls meer storingen vertoonden dan passieve systemen, zijn de laatste jaren sterk verbeterd. In Engeland en Wales heeft men in het verleden een actief systeem gebruikt en is men van plan dat ook bij het komende experiment te doen. Ook in Singapore, Zweden en Canada werkt men uitsluitend met actieve systemen en dat deed men eveneens in de Northern Territory in Australië. In Israël had men de beschikking over een combinatie van een actief en passief systeem. In West Australia en New South Wales werkt men alleen met een passief systeem en dat wil men in Nieuw Zeeland voorlopig ook gaan doen.²⁰

De bij elektronisch toezicht gebruikte apparatuur is de laatste jaren verder ontwikkeld en verbeterd, zodat er thans veel minder technische storingen optreden dan een aantal jaren geleden. De in gebruik zijnde controlesystemen zijn echter de afgelopen tijd niet wezenlijk veranderd. Men is momenteel wel bezig met de ontwikkeling van apparatuur die de actieradius van actief elektronisch toezicht aanzienlijk kan vergroten, zodat men de onder toezicht gestelde continu, dus niet alleen thuis, maar ook bij voorbeeld op zijn werk kan controleren.²¹

¹⁹ CADIGAN, T.P., "Electronic monitoring in federal pretrial release", Federal Probation, jrg. 55, nr.1, 1991, p. 26-30.

²⁰BAAS, N.J., Ibidem, p. 3-4.

²¹NELLIS, M. , "The electronic monitoring of offenders in England and Wales; recent developments and future prospects", British Journal of Criminology, jrg. 31, nr. 2,1991, p. 165-185.

4. Buitenlandse experimenten met electronic monitoring

4.1. Inleiding

De overbevolking en het steeds duurder worden van het gevangeniswezen heeft er mede voor gezorgd dat elektronisch toezicht een doorbraak kende in de Verenigde Staten.²²

De Verenigde Staten waren dan ook het eerste land ter wereld waar personen onder elektronisch toezicht werden geplaatst. Dit controlesysteem wordt daar op veel grotere schaal dan elders toegepast. Het aantal landen waar men ervaring met elektronisch toezicht heeft opgedaan is, voor zover bekend, beperkt, en in sommige landen is men nog niet verder gekomen dan een enkel experiment. Landen waar men (enige) ervaring heeft opgedaan zijn de Verenigde Staten, Australië, Canada, Engeland en Wales, Israël, Zweden en Singapore. In Nieuw Zeeland gaat, vrijwel gelijktijdig met in Nederland, een eerste experiment met elektronisch toezicht van start²³.

4.2. De Verenigde Staten

In de jaren zestig werd in de Verenigde Staten al met een vorm van elektronisch toezicht bij vrijwilligers geëxperimenteerd. Deze experimenten hadden destijds geen vervolg.

In 1983 werd voor het eerst iemand officieel onder elektronisch toezicht geplaatst. Sindsdien is de toepassing van elektronisch toezicht sterk toegenomen en is het in alle staten mogelijk geworden justitiabelen onder elektronisch toezicht te plaatsen.

Het eerste grootscheepse huisarrestproject voor volwassenen ontstond in Florida in 1983. Dit project heeft inmiddels meer dan 5000 personen bereikt. De elektronische apparatuur die nauwelijks een jaar later werd ingevoerd had voornamelijk ten doel het toezicht te vergemakkelijken en te verzekeren. In december 1984 werd het eerste project met elektronisch huisarrest geïntroduceerd in Palm Beach County, Florida.²⁴

Volgens het National Institute of Justice, het onderzoeksinstituut van het Amerikaanse Ministerie van Justitie, zou electronic monitoring de laatste jaren om het jaar verdrievoudigen.

Er lopen in de V.S. ongeveer 1250 programma's waarbij van elektronisch toezicht gebruik wordt gemaakt.²⁵ Exacte gegevens omtrent het aantal personen dat momenteel in de Verenigde Staten onder elektronisch toezicht is geplaatst, ontbreken. De schattingen lopen uiteen van 24.000 tot 40.000. Uit de literatuur blijkt verder dat de onderzoeksresultaten van de laatste jaren weinig nieuwe informatie geven over de effectiviteit van het gebruik van elektronisch toezicht.

1994 was het eerste jaar dat de United States Probation Office in het Zuidelijke District van Mississippi electronic monitoring gebruikte bij huisarrestgevallen.

In het begin waren de verwachtingen niet zo duidelijk; er werd getwijfeld over het gebruik van

²²BEYENS, K., SNACKEN, S., en ELIAERTS, CH., "Privatisering van gevangenis", VUB Press, Brussel, 1992, p. 135.

²³BAAS, N.J., ibidem, p.2.

²⁴JUNGER-TAS, J., ibidem, p. 533-536.

²⁵ uit MANLEY, J.T., "Electronic home arrest as an alternative: a national overview of issues and applications", Boulder (Col.), BI Incorporated, 1993, gesiteerd in BAAS, N.J. Ibidem, p. 2.

electronic monitoring. Deze negatieve beelden verdwenen echter snel eenmaal het programma liep. De meningen die er door de 'Em-staff' en de plaatselijke rechters werden op nagehouden, wijzigden radicaal. Wat oorspronkelijk werd gezien als een beperkt alternatief voor gevangenisstraf, wordt nu beschouwd als een effectief interventiemiddel.²⁶

4.2.1. Organisatie, procedures en doelgroep

Met de toepassing van elektronisch huisarrest als alternatief voor de voorlopige hechtenis, beoogt men een aantal zaken. Allereerst wil men de overbezetting in de Huizen van Bewaring terugdringen. Daarnaast staat de bescherming van het publiek hoog in het vaandel en tenslotte wil men het risico vermijden dat verdachten niet op de zitting verschijnen. De voorwaarden die aan elektronisch huisarrest verbonden zijn, kunnen bij voorlopige hechtenis minder streng worden toegepast.

Electronisch toezicht dus wordt toegepast bij twee modaliteiten, namelijk in het kader van schorsing van de voorlopige hechtenis of van voorwaardelijke invrijheidstelling. Bij vervroegde invrijheidstelling geven ook gevangenisdirecties aanwijzingen omtrent het al dan niet gebruik maken van elektronisch toezicht. Men wordt alleen onder elektronisch toezicht geplaatst wanneer men daar zelf mee instemt. Meestal gaat het om een periode van één tot vier maanden met een gemiddelde van 2 1/2 maand²⁷ en een maximum van 2 jaar²⁸. Wanneer men elektronisch toezicht in plaats van gevangenisstraf geeft, rekent men bij de straftoekenning meestal verscheidene dagen toezicht voor één dag gevangenisstraf. Zij die tijdens hun voorarrest onder electronic monitoring geplaatst worden kunnen deze periode niet altijd aftrekken wanneer ze tot een effectieve straf veroordeeld worden.

Wie uiteindelijk in aanmerking komt voor electronic monitoring is afhankelijk van de gehanteerde criteria waaraan een delinquent moet voldoen.

De meest voorkomende zijn²⁹:

- de delinquent moet een vaste woonplaats hebben ;
- de betrokkene moet beschikken over een telefoontoestel ;
- daders van sexuele delicten en geweldsmisdrijven zijn in de regel uitgesloten, evenals drugshandelaars ;
- de delinquent mag geen openstaande aanklachten tegen zich hebben ;
- de betrokkene moet werk hebben of bereid zijn om werk te zoeken ;
- de delinquent mag geen gevaar betekenen voor de samenleving ;
- de familie van de delinquent of de bij hem inwonenden moeten bereid zijn mee te werken.

²⁶GOWEN, D., "Electronic Monitoring in the Southern District of Mississippi", Federal Probation, Vol. 59, nr. 1, maart 1995, p. 10-13.

²⁷JUNGER-TAS, J., "Alternative sanctions: myth and reality", European Journal on Criminal Policy and Research, jrg. 2, nr. 1, 1994.

²⁸Dit is echter nog nooit voorgevallen!

²⁹ROOS, E., "Electronisch huisarrest in de Verenigde Staten : mogelijk alternatief voor Nederlandse veroordeelden", Tijdschrift voor de Politie, jrg. 51, nr. 4., april 1989, p. 173-174.

Voldoet de delinquent aan de gestelde criteria, dan wordt deze uitgenodigd door de staf van het electronic monitoring-programma waar gewezen wordt op de voorwaarden van het programma. Deze voorwaarden zijn o.m. :

- deelname aan het programma gebeurt vrijwillig ;
- delinquent moet zelf bijdragen in de kosten van het toezicht ;
- huis mag enkel verlaten worden tijdens overeengekomen uren ;
- probatie-ambtenaar mag delinquent bezoeken ;
- delinquent moet zich rapporteren bij de programmastaf ;
- delinquent moet bereid zijn dienstverlenend werk te verrichten of schadevergoeding te betalen;
- huiszoeking en fouilleren kunnen geschieden zonder gerechtelijk bevel ;
- delinquent moet bereid zijn medische of psychische behandeling te ondergaan indien nodig ;
- delinquent moet schade of verlies van apparatuur vergoeden.

Schending van één van de gestelde voorwaarden kan leiden tot het onmiddellijk stopzetten van de deelname aan het programma, waarna plaatsing in de gevangenis volgt.

Men kan stellen dat in Amerika bijna 1/4 van alle EMP wordt beheerd door particuliere instellingen. Voor het overige gaat het om semi-overheidsinstellingen zoals bijvoorbeeld de politie en de probatiediensten. Het beheer van het elektronisch huisarrestsysteem door particuliere diensten bestaat echter alleen uit het controleren van de computerafdrukken. Zij hebben geen aanhoudings-of opsporingsbevoegdheid. Naar aanleiding van een overtreding, behoeft alleen de politie of een andere bevoegde instantie ingeschakeld te worden.

Niet ieder gepleegd misdrijf komt voor elektronisch huisarrest in aanmerking. Als centraal selectie criterium blijkt het al dan niet gewelddadig karakter van het gepleegde misdrijf doorslaggevend te zijn.

Het grootste deel (95%) van de deelnemers zijn veroordeelden. Terwijl in 1987 33,4% van de delicten nog verkeersmisdrijven zijn, zien we in 1989 een stijging van veroordeelden voor diefstal (31,7% t.o.v. 18,2 % in 1987), drugmisdrijven (22% t.o.v. 13,5% in 1987) en misdrijven tegen personen (11,8% i.p.v. 5,6%).³⁰

Volgens dezelfde studie moeten in meer dan twee derde van de gevallen de leasingkosten van de apparatuur door de deelnemers betaald worden. Deze kosten verschillen aanzienlijk naargelang het programma, gaande van \$ 100 per maand tot \$ 450 per maand. De te betalen bedragen door de deelnemers zouden in bepaalde staten nog toegenomen zijn.

Bij een deel van de voorwaardelijk in vrijheid gestelden wordt elektronisch toezicht gecombineerd met "Intensive Probation Supervision" (IPS) en eventueel een taakstraf. De intensiteit van de controle is bij sommige programma's variabel en kan als beloning voor goed gedrag afnemen en bij overtredingen weer worden opgevoerd. Deze controles kunnen bestaan uit urinecontroles op drugs en alcohol.

Hier speelt de reclasseringsambtenaar een heel belangrijke rol. Naast begeleiding is de controlerende taak van de reclasseringsambtenaar uitermate van belang. Hij heeft met de onder elektronisch toezicht geplaatste gemiddeld 10 persoonlijke contacten per maand,

³⁰RENZEMA, M. en SKELTON, D.T., "Use of electronic monitoring in the United States", 1989 update, N.I.J. Reports, november/december 1990, p. 9-13.

waarvan er slechts 4 op een tevoren afgesproken tijdstip plaatsvinden.³¹

Het is dan ook zo dat bij IPS de begeleiding zeer arbeidsintensief is voor de reclasseringsambtenaar en dat hij in dit systeem dan ook veel minder personen onder zijn verantwoordelijkheid kan nemen dan dit bij het reguliere toezicht het geval is.

In het Florida Community Control Program waarbij elektronisch toezicht gepaard gaat met een intensieve begeleiding, heeft een team van één "surveillance officer" en één "supervising officer" maximaal 40 personen onder zijn hoede.³² Dit brengt extra kosten met zich mee. Men brengt overigens een deel van de kosten dikwijls bij de onder elektronisch toezicht geplaatsten zelf in rekening; deze bedragen liggen meestal tussen de \$ 100 en \$ 300 per maand en zijn in de regel inkomensafhankelijk.³³ Mensen in voorarrest met een stabiele leefsituatie (gezin, werk, vaste woonplaats) die geen geld hebben voor vrijlating op borgtocht, kunnen kosteloos onder elektronisch toezicht worden geplaatst.

Elektronisch huisarrest wordt in de V.S. tevens als alternatief gebruikt voor weekendgevangenen. In eerste instantie wordt EM gebruikt ter aanvulling van een "work-release" programma. Verder is het ook van toepassing als onderdeel van een "Intensive Probation Supervision" programma en in plaats van of als aanvulling op "probation".

4.3. Australië³⁴

Men heeft reeds in verschillende delen van Australië ervaring opgedaan met electronic monitoring. Dat is zeker het geval in de Northern Territory, West Australië, Zuid Australië, New South Wales en Queensland.

In de Northern Territory heeft men in 1992 gedurende een jaar een experiment met elektronisch toezicht uitgevoerd. Alleen veroordeelden die anders gevangenisstraf zouden hebben gekregen, kwamen voor electronic monitoring in aanmerking. De duur van het toezicht kon variëren van zeven dagen tot één jaar. De onder toezicht geplaatste kreeg op willekeurige momenten bezoek van een reclasseringsambtenaar.

In West Australië wordt sinds 1991 gebruik gemaakt van electronic monitoring. De doelgroep bestaat uit veroordeelden die anders voor een gevangenisstraf van twaalf maanden en minder in aanmerking zouden gekomen zijn en mensen in voorarrest. Het voorarrest is niet aftrekbaar. De veroordeelden hebben al minstens één maand of een derde van hun straf (met een minimumduur van één maand) in de gevangenis doorgebracht. Men sluit gewelddelinqventen (behalve als zij tot een zeer korte straf veroordeeld zijn), brandstichters en drughandelaren uit. De veroordeelden krijgen elektronisch toezicht altijd gecombineerd met dienstverlening, ook als men dat werk naast een volledige baan moet doen, en reclasseringstoezicht.

³¹LINDENBERG, M., *ibidem*, p. 18-24.

³²RACKMILL, S.J., "An analysis of home confinement as a sanction", *Federal Probation*, jrg. 58, maart 1994, p. 45-52.

³³BAAS, N.J., *ibidem*, p. 6.

³⁴Uit BAAS, N.J., *ibidem*, p. 9-10. De informatie over de Northern Territory is afkomstig van het Department of Correctional Services in Darwin, die over West Australia van de Stirling House Intensive Supervision Unit & Bail Hostel in North Fremantle en die over South Wales van de NSW Probation Service.

Men heeft gelijktijdig ongeveer 35 veroordeelden en 10 mensen in voorarrest onder elektronisch toezicht staan, met als maximum tot nu toe 70 personen in totaal. De duur van de toezichtsperiode is gemiddeld vier maanden. Er vindt dagelijks een huisbezoek plaats.

Sinds 1992 wordt in New South Wales gebruik gemaakt van elektronisch toezicht als onderdeel van een programma van intensief reclasseringstoezicht.

Het programma is bedoeld voor gestraften die anders tot maximaal zestien maanden gevangenisstraf veroordeeld zouden zijn, met uitzondering van degenen bij wie de kans op een gewelddelict te groot is. De deelnemers aan het programma hadden vooral verkeers- en vermogensdelicten gepleegd. De tijd die men aan het programma deelneemt moet ongeveer overeenkomen met de duur van de gevangenisstraf die men anders zou hebben gekregen. De gemiddelde duur is zes maanden. Bij dit programma vinden veel persoonlijke contacten, zowel telefonisch als vis-à-vis plaats. Men wordt in sommige gevallen gecontroleerd op drugs- en alcoholgebruik. Bovendien kunnen de deelnemers verplicht worden aan dienstverlening te doen.

Hoewel men tevreden was over het systeem, is men ermee gestopt. Men zag namelijk te weinig mogelijkheden tot uitbreiding van de toepassing ervan, aangezien 75 % van de gevangenen in de Northern Territory uit aboriginals, afkomstig van het platteland bestaat. Zij konden niet onder elektronisch toezicht worden geplaatst, aangezien daarbij gebruik werd gemaakt van een technisch systeem waarvoor men over een telefoon moest beschikken en dat daarom alleen in de stad kon worden toegepast.

In West Australië wordt sinds 1991 gebruik gemaakt van elektronisch toezicht. Hier hield 85% van de totale groep het elektronisch toezicht vol, van de mensen in voorarrest 60 %. Er is nog niets over recidivisme bekend.

Vanaf 1992 wordt in New South Wales gebruik gemaakt van elektronisch toezicht als onderdeel van een programma van intensief reclasseringstoezicht. Uit een overzicht van 31 maart 1994 kwam naar voren dat er 88 personen aan het programma hadden deelgenomen. Van deze groep begingen 5 personen een nieuw delict terwijl zij nog onder toezicht stonden. Inmiddels hebben 97 personen aan het programma deelgenomen.

4.4. Canada³⁵

Van de ongeveer 6000 personen die sinds 1989 in British Columbia onder elektronisch toezicht stonden, hield meer dan 92 % dat tot het einde toe vol; minder dan 1 % pleegde gedurende de tijd dat men onder toezicht stond, een nieuw delict. Er is geen duidelijk verband gevonden tussen de kans dat de betrokkene het elektronisch toezicht weet te volbrengen en het soort vergrijp dat hij heeft gepleegd. Men vermoedt dat de levensstijl van de onder elektronisch toezicht geplaatste, de steun die hij van de kant van zijn omgeving krijgt en de begeleiding die hij ontvangt van groter belang zijn.

Sinds 1990 is het in Saskatchewan mogelijk veroordeelden onder "intensive probation

³⁵ De Informatie over Canada is afkomstig uit : BAAS, N.J. , *Elektronisch toezicht in een aantal landen*, WODC, 1995, p. 10-13. De informatie over British Columbia is afkomstig van de Corrections Branch van het Ministry of Attorney General en van de Service Correctionnel aldaar, die over Saskatchewan van de daar aanwezige Community Corrections; de gegevens over Newfoundland en Labrador zijn afkomstig van de daar gevestigde Adult Corrections Division en die over Yukon van het Whitehorse Correctional Centre.

supervision" (IPS) te plaatsen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van elektronisch toezicht. Over de resultaten kan men nog niets zeggen.

In Newfoundland en Labrador maakt men sedert november 1994 gebruik van elektronisch toezicht. Tot op heden heeft niemand van de onder elektronisch toezicht geplaatsten zich aan een nieuw vergrijp schuldig gemaakt. Er hebben zich ook geen ernstige schendingen van de regels voorgedaan. Niemand behoefde tot nu toe naar de gevangenis terug te keren.

In Yukon komen alleen personen die reeds veroordeeld zijn en die bij hun delict geen geweld hebben gebruikt, voor elektronisch toezicht in aanmerking. Men heeft er echter nog niet veel gebruik gemaakt van elektronisch toezicht en men kan dan ook weinig over het effect daarvan zeggen.

4.5. Engeland en Wales

In Engeland en Wales hebben eind de jaren tachtig een aantal experimenten plaatsgevonden met elektronisch toezicht bij mensen van wie de voorlopige hechtenis werd opgeschort. Inmiddels zijn de mogelijkheden voor elektronisch toezicht, dankzij wetswijzigingen, verruimd. Hun start was echter niet zo succesvol. Op 16 augustus 1989 werd door de rechtbank van Nottingham een delinquent vrijgelaten op borgtocht op voorwaarde dat hij zich onderwerp aan een electronic monitoringprogramma. Zo ging het eerste project van start, maar reeds onmiddellijk rezen de eerste problemen. De deelnemer was verplicht reeds de eerste nacht door te brengen in de gevangenis omdat de telefoondienst nog een telefoonaansluiting diende te plaatsen in de woning van de delinquent.

In 1988 en 1989 werd in drie verschillende districten, namelijk Nottingham, North Tyneside en Tower Bridge (Londen) met elektronisch toezicht geëxperimenteerd.³⁶

Men wilde nagaan of elektronisch toezicht een reëel alternatief voor voorlopige hechtenis was, hoe succesvol het als voorwaarde voor invrijheidstelling was, op welke praktische problemen men stuitte en hoeveel het toezicht kostte in vergelijking met andere condities waaronder men in vrijheid werd gesteld en met voorlopige hechtenis.

Er traden veel technische storingen op. Bovendien overtrad bijna 60 % van de proefpersonen de regels en slaagde er niet in de elektronisch-toezichtperiode tot een bevredigende afronding te brengen. Men vermoedt dat dit vooral het gevolg was van het feit dat de betrokkenen allen in voorarrest zaten en dus nog niet wisten op welke termijn zij weer zouden vrijkomen. Bovendien was de periode die men tijdens het voorarrest onder elektronisch toezicht was geplaatst niet aftrekbaar van een eventuele gevangenisstraf. De kosten van de experimenten lagen vrij hoog doordat men dure apparaten had moeten aanschaffen waarvan uiteindelijk bij niet meer dan 50 personen gebruik kon worden gemaakt. Het ontbreken van steun en begeleiding door de reclassering werd duidelijk als een gemis ervaren door de onder elektronisch toezicht geplaatsten en hun huisgenoten.

Ondanks de vrij teleurstellende resultaten van de hiervoor beschreven experimenten, besloot men in Engeland en Wales verder te gaan met het onderzoek naar de toepassingsmogelijkheden van elektronisch toezicht. De "Criminal Justice Act" van 1991 heeft het in principe mogelijk gemaakt gestraften huisarrest gecombineerd met elektronisch toezicht op te leggen. Men heeft deze wet echter nog niet algemeen in werking laten treden. De "Criminal Justice and Public Order Act 1994" maakt het mogelijk elektronisch huisarrest op beperkte schaal in te voeren en, desgewenst, ook weer af te schaffen.

³⁶MAIR, G. en NEE, C., "Electronic Monitoring : The Trials and Their Results", Home Office Research Study, nr. 120, 1990, p. 9 e.v.

In 1995 gingen in Manchester, Reading en Norfolk experimenten van start. Men heeft voor een grote, een middelgrote en een landelijke gemeente gekozen om te zien of deze verschillende condities van invloed zijn op de resultaten.³⁷ Men ging in april/mei 1995 van start en de experimenten zullen negen maanden duren.

4.6. Israël

In Israël heeft tussen december 1992 en oktober 1993 een experiment met elektronisch toezicht plaatsgevonden.³⁸ Het ging hier vrijwel uitsluitend om personen in voorarrest; eerst tegen het einde van het experiment werd toegestaan dat gestraften onder elektronisch toezicht werden geplaatst, zodat zij een kleine minderheid vormden (5 van de 37 personen).

Er werd geen directe correlatie gevonden tussen de duur van de elektronisch-toezichtperiode en het aantal schendingen van de regels, maar personen die gedurende langere tijd onder elektronisch toezicht stonden, overtraden de regels vaker dan degenen bij wie dat nog niet zo lang het geval was. Persoonlijke omstandigheden en kenmerken van de persoon bleken van invloed te zijn op de kans dat men de elektronisch-toezichtperiode af zou maken. Gehuwde volwassenen met werk bleken de beste kansen te hebben, zoals ook het geval was in de Verenigde Staten. Wat de aard van het vergrijp betreft, kwam het volgende naar voren. Verkeersdelinquenten, ordeverstoorers, gevolgd door vermogensdelinquenten, hielden, volgens de politie, het elektronisch toezicht beter vol dan mensen die een drugdelict hadden begaan.

Men vond laatstgenoemden niet zo geschikt voor deze vorm van toezicht. De groep gestraften was te klein om na te gaan of deze groep meer kans had het elektronisch toezicht vol te houden dan de mensen die nog in voorarrest zaten.

Meestal verliep de samenwerking tussen de leveranciers van de apparatuur, de politie, de inlichtingendienst, de officieren van justitie en de rechters bevredigend, maar er was soms sprake van coördinatieproblemen.

Momenteel zoekt men naar mogelijkheden voor nieuwe experimenten met elektronisch toezicht waarbij men de problemen die bij de eerste experimenten optraden, zoveel mogelijk tracht te vermijden.

4.7. Zweden

Er is in Zweden in augustus 1994 voor het eerst een experiment met elektronisch toezicht van start gegaan. Men beperkte zich daarbij tot gestraften. Het experiment dat twee jaar gaat duren, wordt in zes districten uitgevoerd.

Bij de selectie voor elektronisch toezicht vielen heel wat mensen af (meer dan 40 %). Van de deelnemers was 91 % man en 9 % vrouw.

Van de onder elektronisch toezicht geplaatsten was 51 % veroordeeld wegens het rijden onder invloed van alcohol, 19 % wegens aanranding en 2 % voor een misdrijf op het gebied van drugs. Daarbij is het opvallend dat degenen die wegens diefstal of een drugdelict waren veroordeeld, relatief minder vaak voor elektronisch toezicht kozen dan personen die wegens andere strafbare feiten waren veroordeeld. Men vermoedt dat dit komt doordat de eerstgenoemden meer gewend zijn aan de gevangenis.

³⁷WILKINSON, P.D., "Electronic monitoring trials", 1995, z.p. Probation Service Division, Home Office (briefing paper).

³⁸KAHAN, C., "Electronic monitoring: experimental implementation in Israel", Innovation Exchange, 1993, nr.3, p. 50-51.

De periode dat men onder elektronisch toezicht stond, was gemiddeld 34 dagen, terwijl de contacten met de reclassering in die tijd ongeveer 30 bedroegen. Van de deelnemers had 77 % een zodanig dagprogramma dat zij 45 uur per week buitenshuis doorbrachten in verband met werk, behandeling en persoonlijke zaken.

De reclasseringsmedewerkers staan positief tegenover de gang van zaken bij het experiment. Bij de onder toezicht geplaatsten zelf wordt het gevoel dat men gestraft wordt, versterkt door de vele controles van de reclassering. Overigens kwam niemand van de deelnemers zelf met het verzoek tot het afbreken van het programma, ook al waren er mensen die veel moeite hadden om het vol te houden.

4.8. Singapore

In 1991 is elektronisch toezicht in Singapore ingevoerd. Er wordt gebruik van gemaakt bij drugverslaafden die gedwongen worden af te kicken.

Indien men onder elektronisch toezicht wordt geplaatst, is dat altijd voor een periode van zes maanden. De onder elektronisch toezicht geplaatsten moeten overdag op een aan hen toegewezen plaats werken en de resterende tijd hebben zij huisarrest. Een semi-overheidsbedrijf levert de apparatuur.

Over de periode van 1991 tot 31 januari 1995 zijn de volgende gegevens bekend. In totaal zijn 1226 personen onder elektronisch toezicht geplaatst. Van zowel de mannen als de vrouwen heeft op dit moment al ruim de helft het elektronisch toezicht tot het eind toe volgehouden, terwijl 154 mannen en 8 vrouwen nog onder elektronisch toezicht staan. Het aantal "afvallers" bedroeg onder de mannen 154 (13 %) en onder de vrouwen 8 (15 %). Meer dan de helft van de overtredingen bestond uit hernieuwd druggebruik of het in bezit hebben van drugs.

4.9. Nieuw Zeeland

In Nieuw Zeeland ging in 1995 voor het eerst een experiment met elektronisch toezicht van start in Auckland. Het is bestemd voor gestraften die met elektronisch toezicht vervroegd in vrijheid worden gesteld en die anders nog in de gevangenis hadden moeten blijven. Personen die tot een gevangenisstraf van 12 maanden of minder en/of tot "corrective training" zijn veroordeeld of die een ernstig gewelddelict hebben gepleegd, komen niet voor elektronisch toezicht in aanmerking. Het is opmerkelijk dat men hier juist de mensen die voor minder dan een jaar gevangenisstraf zijn veroordeeld, niet onder elektronisch toezicht plaatst. Men voert daarvoor de volgende argumenten aan. De huidige voorzieningen bij vervroegde invrijheidstelling nadat een derde van de straf is uitgezeten, maken elektronisch toezicht voor korter gestraften overbodig. Bovendien ligt bij deze groep die zich aan minder ernstige vergrijpen heeft schuldig gemaakt, regulier reclasseringstoezicht meer voor de hand.

De periode dat men onder elektronisch toezicht wordt geplaatst, is maximaal 12 maanden. Er is geen minimumperiode aangegeven. Verder kan de duur van het elektronisch toezicht, met instemming van de betrokkene, nog eens met maximaal 12 maanden worden verlengd. Het experiment zal 2 jaar duren en daarna zal worden beslist of het toezicht in het hele land kan worden ingevoerd.

4.10. Nederland

Nederland kampt zoals vele andere landen met een plaatstekort bij het gevangeniswezen, meer bepaald daar waar het gaat om het onderbrengen van verdachten tegen wie voorlopige hechtenis werd bevolen.

In het zoeken naar wegen waarlangs dit plaatstekort bij het gevangeniswezen kan worden teruggedrongen, is men in Nederland ook het pad van de alternatieven voor detentie ingeslagen.

Via dit pad is men terecht gekomen bij het elektronisch huisarrest. Op 21 maart 1988 werd door de Minister van Justitie de "Commissie Electronisch Toezicht Delinquenten" ingesteld, onder voorzitterschap van de VU-hoogleraar Schalken. Deze commissie kreeg de opdracht om de mogelijkheden van electronic monitoring te onderzoeken en hierover een advies uit te brengen. Daarnaast werd eveneens gevraagd een aanbeveling te doen voor een proefneming.

In het slotgedeelte van het rapport³⁹ komt de commissie tot een gedachtenvorming op 2 niveaus, namelijk :

- **in welke gevallen elektronisch toezicht formeel mogelijk is;**
- **onder welke voorwaarden het wenselijk zou kunnen zijn.**

Wat de mogelijkheid betreft, kwam de commissie tot de conclusie dat het elektronisch huisarrest binnen het huidige wettelijke systeem als alternatief voor een onvoorwaardelijke voorlopige hechtenis/gevangenisstraf zou kunnen worden gebruikt. In beide gevallen zou als grondvoorwaarde moeten gelden dat elektronisch toezicht alleen in aanmerking kan komen in combinatie met een zinvolle tijdsbesteding en gedurende een korte periode (niet langer dan 4 maanden). Elektronisch toezicht zou alleen krachtens rechterlijke beslissingen mogen worden opgelegd, met instemming van de verdachte. Verder zou de beslissing pas mogen genomen worden na een voorafgaand advies van de reclassering en nadat de raadsman aan de besluitvorming heeft bijgedragen.

Over de mogelijkheden van invoering van elektronisch toezicht is de commissie dus positief, maar over de wenselijkheid is zij veel minder positief. Tegen de invoering van elektronisch toezicht werden ernstige bezwaren naar voren gebracht.

Het eerste bezwaar is het gevaar van *aanzuigende werking*. Het elektronisch systeem zal immers de neiging vertonen zich uit te breiden tot de gevallen waarvoor het niet bedoeld is. Dit effect treedt volgens de commissie onvermijdelijk op, omdat electronic monitoring alleen bij toepassing op ruime schaal, met name uit financiële en organisatorische overwegingen, bestaansrecht kan hebben.

Het tweede bezwaar is dat het geenszins denkbeeldig is dat E.M. niet *gaat functioneren als* alternatief voor de korte onvoorwaardelijke gevangenisstraf, maar als *alternatief voor de dienstverlening*.

Het derde bezwaar heeft ook betrekking op de dienstverlening. De commissie vraagt zich namelijk af : "Waarom anders dan op grond van het motief van het cellentekort een nieuwe alternatieve sanctie zou moeten worden ingevoerd, terwijl er nog geen ervaring is opgedaan met de nieuwe wettelijke regeling inzake dienstverlening ?".

Uiteindelijk is de commissie unaniem tot de conclusie gekomen dat thans de tijd niet rijp is om met E.M. te experimenteren. Volgens de commissie lijkt in het algemeen de opvatting te heersen dat het overhaast dupliceren van het Amerikaanse voorbeeld geen aanbeveling verdient. Aan de Minister van Justitie werd geadviseerd om geen experimenten met elektronisch toezicht te bevorderen, voordat de uitkomsten van een fundamenteel debat

³⁹SCHALKEN, T.M., "Electronisch huisarrest: een boeiend alternatief?", Rapport van de Commissie Electronisch Toezicht Delinquenten, 's Gravenhage, Ministerie van Justitie, 1988.

beschikbaar zijn.

De Commissie waarschuwde voor experimenten met als argument :

"Experimenten hebben (onbedoeld) de neiging onder gunstige omstandigheden plaats te vinden. Bovendien ligt aan experimenten vaak de niet geëxpliciteerde gedachte ten grondslag, dat de in het geding zijnde basisvragen reeds op voorhand positief zouden zijn beantwoord. De ontwikkeling zal dan ook naar verwachting niet meer door de uitkomst van het experiment te beïnvloeden zijn, terwijl de gedachtenvorming op het terrein van het elektronisch toezicht nog lang niet is afgerond".⁴⁰

Naar goed Nederlands gebruik kreeg een andere commissie het verzoek de reacties van de Commissie Schalken te wegen. De Overleg -en Adviescommissie Alternatieve sancties (O.C.A.S.) bracht in oktober 1990 advies uit. Kort samengevat concludeerde deze commissie dat:⁴¹

- geen experiment nodig was om te concluderen of E.M. werkt. Er is immers in het buitenland reeds voldoende ervaring opgedaan.
- er onvoldoende draagvlak bestaat voor elektronisch huisarrest in plaats van voorlopige hechtenis;
- ook het draagvlak voor elektronisch huisarrest in plaats van een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf onvoldoende is. De Commissie voegt daar aan toe dat nadat meer ervaring is opgedaan met intensieve begeleiding, dit draagvlak opnieuw beoordeeld moet worden. Ook wil de O.C.A.S. dat eerst ervaring wordt opgedaan met "alternatieve totaalprogramma's".

Ook wanneer men andere kritieken bekijkt, lijken de meesten negatief te staan tegenover de mogelijke toepassing van E.M. De argumenten contra wegen duidelijk het zwaarste door.

In afwachting van Justitie is in Nederland op 26 februari 1990 de Stichting Ontwikkeling Alternatieve Straf Experimenten (OASE) alvast begonnen met experimenteel onderzoek. Intussen is men reeds intern met het experiment van start gegaan. Alle leden van Bestuur en Raad van Advies van de stichting sluiten zich gedurende een periode van 1 of 2 weken op het systeem aan, enerzijds om de technische werking te beproeven en anderzijds om deze vrijheidsbeperking aan den lijve te ondervinden. De stichting OASE neemt tot hier toe een neutraal standpunt in en is van mening dat eerst de uitkomst van het onderzoek moet worden afgewacht.

Indien men in Nederland elektronisch huisarrest wil gaan toepassen, komen verschillende instanties in aanmerking voor de uitvoering ervan. De vraag is echter welke instantie bereid is om E.M. in haar takenpakket op te nemen :

- De politie zal met de uitbreiding van het takenpakket niet gelukkig zijn. Opsporing enerzijds en hulpverlening anderzijds zijn afgebakende taakvelden die wel verwant zijn aan, maar niet vermengd mogen worden met detentie.

⁴⁰SCHOLTEN, T., "De gevangenis thuis : van Spiderman tot Hirsch Ballin", *Proces*, jrg. 73, nr. 3, maart 1994, p. 59.

⁴¹SCHOLTEN, ibidem, p. 60.

- Het beheer van E.M. kan ook uitbesteed worden aan particuliere diensten. Zij beschikken echter niet over een aanhoudings- of opsporingsbevoegdheid, zodat bij een overtreding toch nog bijvoorbeeld de politie moet ingeschakeld worden. Het gevaar bestaat wel dat de commerciële onderneming in toenemende mate hun cliënten als producten gaan beschouwen wat meestal ten koste gaat van het verdedigen van de fundamentele rechten. Wanneer de commerciële belangen primeren, betekent dit ook dat het gevaar voor net-widening toeneemt, waardoor mensen in het justitiële systeem belanden die er eigenlijk niet thuishoren.
- De reclassering voelt er weinig voor om haar hulpverlening aan een nog grotere groep van vrijheid verstoken mensen te verlenen.⁴²
- Sommige auteurs zijn van mening dat die taak moet toevertrouwd worden aan het gevangeniswezen. In de eerste plaats omdat dit instituut beschikt over de deskundigheid om binnen humanitaire grenzen een redelijke veiligheid van de samenleving te waarborgen. Anderzijds beschikken zij over de nodige kennis om een 24-uren bewaking uit te bouwen en het controle-aspect past volkomen in het takenpakket.⁴³

Welke instantie de uitvoering van E.M. op zich neemt, er zal steeds een soort E.M. -staf moeten opgericht worden. Deze staf staat zelf in voor o.m. de selectie en de begeleiding van de deelnemers en de bediening van de computer.

Het is ook best mogelijk dat de selectie in handen gelegd wordt van de rechterlijke macht. De selectie dient echter te gebeuren op grond van duidelijk omschreven en van tevoren vastgestelde criteria. Een eerste vereiste is in ieder geval dat de deelnemer geen gevaar voor de samenleving mag opleveren. First-offenders schijnen een goede doelgroep te vormen, waarbij de kansen op een succesvolle afronding hoog worden aangeslagen. Bovendien is het positief om deze categorie buiten de schadelijke gevolgen van het gevangenisleven te houden. Ook alcohol- en drugverslaafden maken via aangepaste therapieën verbonden aan het programma, veel kans om terug op het goede pad te belanden en het programma succesvol te beëindigen. Verder wordt ook gedacht aan personen met medische problemen die thuis een betere verzorging kunnen ontvangen.

Voorlopig lijkt E.M. nog niet haalbaar bij onze noorderburen die met grote terughoudendheid reageren tegen de mogelijke invoering ervan. De discussie over de voor- en tegenargumenten van E.M. is dus nog lang niet ten einde.

De Nederlandse justitie zal twee jaren experimenteren met elektronisch huisarrest. In de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Flevoland en delen van Overijssel kunnen burgers die zijn veroordeeld tot maximum zes maanden gevangenisstraf, kiezen voor huisarrest in combinatie met een taakstraf. "Elektronisch gedetineerden" krijgen huisarrest en dragen tijdens hun straf een enkelband, die via de telefoon in contact staat met een centrale computer.

⁴²WITVLIET, L., "Electronisch Toezicht : Standpunt van de NFR", *Proces*, jrg.69, nr. 4, april 1990, p.114-117.

⁴³DE GRAAF, K., "In de ban van de band: enige beschouwingen over het elektronisch huisarrest", *Proces*, jrg.69, nr. 1, januari 1990, p. 9 -18.

5. België

In België werd de mogelijkheid of wenselijkheid van electronic monitoring tot nu toe nog niet officieel ter discussie gesteld. F. VAN DEN EYNDE stelde aan de Minister van Justitie in 1995 wel een parlementaire vraag m.b.t. electronic monitoring.⁴⁴ Concreet wilde hij het standpunt van de Minister van Justitie kennen m.b.t. elektronisch huisarrest en of er in ons land reeds maatregelen getroffen zijn om elektronisch huisarrest mogelijk te maken.

Volgens de Minister zou elektronisch huisarrest voornamelijk toepasselijk gemaakt kunnen worden in het kader van de voorlopige hechtenis, als alternatief voor de korte gevangenisstraf of als probatievoorwaarde.

Op het vlak van elektronisch huisarrest zijn tot op heden nog geen concrete maatregelen genomen.

In 1982 werd door Advocaat-generaal DE WILDE een suggestie geformuleerd om huisarrest in te voeren. In zijn ontwerp voor een voorontwerp tot wijziging van de Wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis stelde hij een artikel 1bis voor, waar de onderzoeksrechter in plaats van een bevel tot aanhouding een bevel tot arrest ter woonplaats (kan) verlenen. Hierop is prompt een negatieve reactie gekomen van het Antwerps Advocatencollectief.

In 1988 kwam een gelijkaardig wetsvoorstel van R. BLANPAIN dat eveneens voorzag in een bevel tot arrest ter woonplaats.⁴⁵ Dit bevel zou precies moeten omschrijven gedurende welke tijdstippen de verdachte ten huize, of op een plaats hem daartoe door de onderzoeksrechter aangewezen, dient te verblijven. De verdachte heeft bovendien de verplichting op elke proceshandeling aanwezig te zijn. Bij niet naleving zou dit bevel omgezet kunnen worden in een bevel tot aanhouding. Ook dit voorstel bleef zonder gevolg.

Tijdens de voorbereidende werkzaamheden van de Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis kwam duidelijk naar voor dat in het kader van de vrijheid onder voorwaarden, het niet mocht gaan om vrijheidsberovende maatregelen⁴⁶. Er werd gesteld dat aan de verdachte geen verbod mag worden opgelegd om de woning waar hij verblijft, te verlaten, want dit zou neerkomen op een echte maatregel van vrijheidsbeneming. Maatregelen in het kader van de vrijheid onder voorwaarden mogen niet interpreteerbaar zijn als alternatieve sanctie. De maatregelen mogen geen schending van de privacy uitmaken en evenmin een inbreuk uitmaken op de waardigheid van de mens. Bovendien kunnen deze maatregelen slechts opgelegd worden daar waar voorlopige hechtenis mogelijk is en moet bij het opleggen ervan een noodzakelijk verband bestaan met het onderzoek.⁴⁷

⁴⁴Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, Vragen en antwoorden (GZ 1995-1996), vraag nr.23 van de heer Francis Van den Eynde.

⁴⁵Wetsvoorstel Senator Blanpain inzake Wet betreffende het gerechtelijk onderzoek, de gerechtelijke ondervraging, het arrest ter woonplaats en de voorlopige hechtenis, Parl. St., Senaat, 1988, 421/4,4.

⁴⁶In de Wet wordt hiervan echter geen gewag gemaakt.

⁴⁷Wetsontwerp betreffende de voorlopige hechtenis, Verslag uitgebracht namens de Commissie van Justitie door de heer Arts, Parl.St., Senaat, 658-2, 1988-1989, p.108.

6. Effectiviteit

De effectiviteit van het systeem moet worden afgewogen aan de doelstellingen ervan. De meest geformuleerde doelstellingen zijn :

- **reductie van de gevangenispopulatie;**
- **een optimale bescherming van de bevolking tegen veroordeelde misdadigers die binnen de samenleving blijven functioneren;**
- **vermindering van de kosten verbonden aan de executie van straffen.**

Deze doelstellingen zullen we hieronder trachten te toetsen aan de resultaten bekomen in de verschillende buitenlandse experimenten met het systeem.

Vervolgens willen we ook een aantal andere argumenten toetsen die voorstanders van het systeem van electronic monitoring vaak aanhalen. Het systeem wordt namelijk ook nog verantwoord door volgende argumenten :

- **lage recidivecijfers;**
- **flexibiliteit;**
- **penologische motieven.**

6.1. Afname van de gevangenisbevolking

Net zoals bij de privé - gevangnissen wordt het elektronisch toezicht ook geïntroduceerd onder zware druk van overbevolking, stijgende kosten van het gevangeniswezen en falende alternatieven. Vooral in de Verenigde Staten wordt al te graag aangenomen dat het een oplossing kan bieden voor een uit haar voegen barstend gevangenisstelsel.

Volgens ROOS wijst niets erop dat de voornaamste doelstelling van elektronisch huisarrest, het oplossen van het cellentekort, wordt bereikt. Wellicht zal dat ook nooit lukken. Onderzoek in de Verenigde Staten heeft aangetoond dat overcapaciteit in gevangenisruimte niet bestaat. Voor elke lege cel wordt wel een bewoner gevonden. Rechters zullen gevangenisstraf uitspreken zolang er ruimte is. Beschouwen we bovendien onze woningen als potentiële gevangnissen, dan is de capaciteit onbegrensd. Het uiteindelijk resultaat van een ontwikkeling in de richting van meer sociale controle kan zijn, meer bemoeizucht van de overheid en inbreuk op het privéleven van de gedetineerde en zijn sociaal netwerk, maar evenzeer een uitbreiding van deze inmenging over de rest van de samenleving. De prijs die daar als individuele burger uiteindelijk voor moet worden betaald, bestaat uit het actief meedoen aan die controle of passief de controle ondergaan.⁴⁸ Deze bedenking wordt nog versterkt door de mogelijke aanzuigende werking (netwiding). Ervaringen in de Verenigde Staten wijzen uit dat elektronisch toezicht veelal wordt toegepast op de zogenaamde low risk offenders, die anders misschien niet in de gevangenis zouden terecht komen. Elektronisch toezicht wordt dan niet gebruikt als alternatief voor de gevangenisstraf, maar als alternatief voor een ander, minder intrusief alternatief. Het versterkt dan enkel het controle-element van een alternatief. Het zeer intrusief karakter van deze vorm van toezicht was één van de belangrijkste klachten bij de evaluatie van de experimenten met elektronisch toezicht in Groot-Brittannië. Verschuiving in de aard van de sociale controle is dus één van de belangrijkste punten die aan de orde moeten worden gesteld.

⁴⁸ROOS, E., ibidem, p. 173-176.

Het definiëren van de persoonlijke verblijfplaats tot detentieruimte houdt het gevaar in van een virtueel oneindige uitbreiding van de gevangenis capaciteit.

Bovendien mag electronic monitoring niet gezien worden als een gemakkelijke oplossing om de overbevolking tegen te gaan. Ook het gebruik van elektronisch toezicht vereist veel organisatie en planning.⁴⁹

Volgens BAAS is het cellentekort in de Verenigde Staten sinds de invoering van elektronisch toezicht alleen nog maar toegenomen. Hij meent dat het echter te ver voert om op grond van alleen dit gegeven de conclusie te trekken dat de invoering van het elektronisch toezicht niet tot een beperking van het aantal en de duur van de gevangenisstraffen heeft geleid. Het is heel goed mogelijk dat het cellentekort nog meer zou zijn gegroeid wanneer het alternatief van elektronisch toezicht niet aanwezig zou zijn geweest.⁵⁰

6.2. Een betere bescherming van de maatschappij

Dat het systeem helemaal niet waterdicht is, hoeft geen betoog. Wat gebeurt er als de cliënt het systeem saboteert of zelfs uit huis verdwijnt? Het is duidelijk dat er in zulke gevallen een onmiddellijke reactie moet volgen. Dat betekent dat de het personeel dat met de controle wordt belast ook aanhoudings- en opsporingsbevoegdheid zou moeten hebben.⁵¹

Bovendien, het werd reeds aangehaald, kan elektronisch huisarrest bij de bevolking een vals gevoel van veiligheid scheppen. Men denkt dat door de EM de delinquent geen misdrijven meer zal plegen. Dit is een verkeerde redenering. Wanneer de delinquent zijn woning verlaat kan hij immers opnieuw misdrijven plegen.

6.3. Kostenreductie

Kostenbesparing blijkt het belangrijkste pragmatische pro-argument. Op het eerste gezicht lijkt het evident dat elektronisch toezicht goedkoper is dan gevangenisstraf.

Toch blijkt vaak dat eenvoudige kostenvergelijkingen, die steeds ingeroepen worden door voorstanders van de techniek, ook in dit geval zeer onbetrouwbaar of zelfs misleidend zijn.

LILLY, BALL, CURRY en SMITH⁵² evalueerden het door Pride ontwikkelde programma van West Palm Beach, Florida. Met betrekking tot de kosten, merken ze op dat velen enkel rekening houden met de materiële kosten. Men mag de menselijke controlemiddelen zeker niet uit het oog verliezen. De totale EM-kosten bedragen volgens hen één derde van de gevangenskosten. Veel hiervan is te wijten aan de zware startkosten die gepaard gaan met de aanschaf van de centrale computer. Vaak wordt van de delinquenten vereist dat ze zelf een gedeelte van de kosten betalen. Rond 1989 rekenden ongeveer twee derden van alle EM sites in de Verenigde Staten deze kosten aan, die gingen van 1 tot 15 dollar per dag met een gemiddelde van ongeveer 5 dollar per dag.

⁴⁹MAIR, G. en NEE, C., *ibidem*, p.7.

⁵⁰BAAS, N.J., *ibidem*, p. 24.

⁵¹JUNGER-TAS, J., *ibidem*, p. 533-554.

⁵²LILLY, J.R., BALL, R.A., CURRY, G.D. en SMITH, R.C., "The Pride, Inc., Program : An Evaluation of 5 Years of Electronic Monitoring", Federal Probation, december 1992, p. 42-47.

De kosten-effectiviteitsvraag betreft : hoeveel spaart men uit met EM ?

Bij vergelijking van gemiddelde kosten, moet men rekening houden met het feit dat een EM-straf meestal langer duurt dan de alternatieve gevangenisstraf. Toegepast op het Pride programma, vinden de auteurs dat de gemiddelde EM straf van 72,23 dagen overeenkomt met een gemiddelde alternatieve celstraf van 24,08 dagen.

Met een gemiddelde dagelijkse kost van 32 dollar voor een celstraf in Palm Beach County, zouden de gevangenskosten 770,56 dollar zijn per delinquent. Voor de totale populatie van 415 gevallen, zou dit oplopen tot 319.782 dollar. Met EM komt men op 209.828 dollar.

RACKMILL wijst er daarenboven op dat indirecte besparingen kunnen resulteren uit de mogelijkheid dat de delinquent zijn of haar familie steunt tijdens het huisarrest. Volgens hem is huisarrest kosten - effectief, niet alleen omdat de regering de jaarlijkse kosten voor het verblijf van een delinquent uitspaart (10.000-15.000 dollar per jaar), maar ook de constructiekosten van nieuwe gevangenisruimte (50.000 dollar per bed). Het is ook zeer belangrijk in te zien dat de materiële kosten sedert de jaren '80 sterk gedaald zijn door de enorme concurrentie tussen de verschillende producten.⁵³

Uit een studie van SCHMIDT blijkt eveneens dat EM kosten - effectief kan zijn. De gemiddelde kosten van elektronisch huisarrest werden geschat op 15 dollar per dag. Dit cijfer bevat zowel de kosten van het materiaal als alle andere kosten die gepaard gaan met de controle.

De actuele kosten hangen af van het type uitrusting, het aantal eenheden en het feit of de uitrusting wordt gekocht of geleased.

Bij de personeelskosten, moeten ook extra telefoonkosten in rekening gebracht worden. Vaak denkt men dat de monitors de personeelskosten zouden vervangen. Niets is echter minder waar. Er zijn juist veel mensen nodig om een systeem van electronic monitoring draaiende te houden.

Dat monitoring goedkoper zou zijn dan gevangenisstraf berust op verkeerde berekeningen. Immers 80 % van de gevangenskosten bestaat uit personeelskosten. Dus behalve wanneer men kan besparen op personeel en wanneer het bijbouwen van gevangenisstraf niet meer nodig is, zijn de enige kostenbesparingen marginale items zoals voedsels en medische verzorging. Het is ook belangrijk rekening te houden met het feit dat deze vergelijking is gebaseerd op de veronderstelling dat allen die electronic monitoring ondergaan, anders in de gevangenis zouden zitten. De ervaring met vele programma's stelt deze veronderstelling op zijn minst in vraag.⁵⁴

Elektronisch toezicht - indien op een niet al te kleine schaal uitgeoefend - kan tot kostenbesparingen leiden doordat men daarmee een aantal personen die anders gedetineerd zouden moeten worden, buiten de gevangenis kan houden. Als men daarbij de extra kosten voor de selectie van voor elektronisch toezicht in aanmerking komende personen, die voor de controle bij alarmmeldingen en die voor de begeleiding optelt, vallen de besparingen tegen. Bovendien komt een deel van de onder elektronisch toezicht geplaatsten dat zich onvoldoende aan de regels houdt, uiteindelijk toch weer in de gevangenis terecht. Daarenboven wordt meestal geen rekening gehouden met het feit dat voor één dag gevangenisstraf meestal drie dagen elektronisch toezicht opgelegd worden. Elektronisch toezicht zou de strafexecutie zelfs duurder kunnen maken als er mensen onder deze vorm van toezicht zouden worden geplaatst die anders niet in detentie zouden worden gehouden.

⁵³RACKMILL, S. J., *ibidem*, p. 45-52.

⁵⁴SCHMIDT, A.K., "Electronic Monitors - Realistically, What Can Be Expected ?", *Federal Probation*, juni 1991, p. 51

6.4. De weerslag op recidive

Wat de recidivecijfers betreft, zijn de verwachtingen op basis van de schaarse gegevens niet zo pessimistisch. In Florida moest men in 15% van de gevallen het huisarrest herroepen en bedroeg het ontsnappingspercentage minder dan 1%.

Het project in de staat Ohio toont aan dat er met cliënten, die uit de gevangenis worden ontslagen niet alleen goede resultaten werden geboekt, maar zelfs vergeleken met gedetineerden die bleven vastzitten een recidivewinst van 10 tot 12% werd behaald.⁵⁵

Dit zou kunnen betekenen dat huisarrest effectiever is dan de gevangenisstraf, maar voorzichtigheid is geboden vanwege het lage deelnemersaantal en de selectiviteit waarmee electronic monitoring wordt toegepast.

Uit de resultaten van een onderzoek naar mensen die tijdens het voorarrest onder elektronisch toezicht waren geplaatst, kwam de tendens naar voren dat degenen die voor zwaardere delicten onder arrest stonden, juist minder overtredingen begingen dan degenen die voor een minder zwaar vergrijp waren opgepakt.

Er werd eveneens geconstateerd dat van de personen die na hun voorarrest geen gevangenisstraf kregen, een hoger percentage het elektronisch toezicht volhield dan van degenen die daarna tot gevangenisstraf werden veroordeeld, namelijk 86% tegenover ruim 66%. De kosten van elektronisch toezicht liggen bij mensen in voorarrest ook hoger dan bij gestraften omdat men meer moet investeren in de selectie en er meer mensen afvallen.

Ook MAXFIELD EN BAUMER deden een vergelijkende studie in de staat Indiana naar de toepassing van electronic monitoring na veroordeling als (onderdeel van de) opgelegde straf en als alternatief voor de voorlopige hechtenis.

Uit dit onderzoek blijkt dat elektronisch huisarrest vóór veroordeling veel meer mislukkingen oplevert dan bij toepassing na veroordeling. Bijna tweemaal zoveel gevallen resulteerden in hetzij technische overtredingen, hetzij ontsnapping. Voor dit relatief hoge misluktingspercentage zijn een aantal redenen aan te wijzen. Na veroordeling gaat het om een veel homogener groep dan de groep in voorlopige hechtenis. Belangrijker is bovendien dat het uitzitten van een per definitie eindige sanctie veel minder belastend is dan het ondergaan van een sanctie in afwachting van een komende uiteindelijke sanctie.⁵⁶

In het algemeen hebben gehuwde volwassenen met een baan de meeste kans hun elektronisch toezichtperiode af te maken. Uit een onderzoek bleek bijvoorbeeld dat 92 % van de mensen die niet alleen woonden, het elektronisch toezicht volhielden, tegenover 60 % van degenen die alleen woonden.⁵⁷

Verkeersdelinquenten begaan weinig overtredingen wanneer zij onder elektronisch toezicht staan en er is bij hen na afloop ook sprake van weinig recidivisme. Zij steken in dat opzicht gunstig af tegen personen die andere misdrijven hebben gepleegd. Men kan zich hier de vraag stellen of electronic monitoring voor dergelijk vergrijpen verantwoord is en of andere alternatieven hier niet beter op hun plaatst zouden zijn.

⁵⁵JUNGER-TAS, J., *ibidem*, p. 533-554.

⁵⁶MAXFIELD, M. en BAUMER, T.L., "Home Detention With Electronic Monitoring : Comparing Pretrial and Postconviction Programs", *Crime and Delinquency*, Vol. 36, nr. 4, oktober 1990, p. 521-535.

⁵⁷BAAS, N.J., *ibidem*, p. 7.

Bij een ander onderzoek naar recidivisme blijkt een meer intensieve controle door middel van elektronisch toezicht op zich geen afname in recidivismecijfers tot gevolg te hebben. Wanneer er echter sprake is van een combinatie van elektronisch toezicht, een behandeling, werk, schadevergoeding en/of dienstverlening leidt dat wel tot een geringer aantal recidivisten.⁵⁸ Het is immers ook gebleken dat betere resultaten worden geboekt wanneer het huisarrest gecombineerd wordt met regelmatige huisbezoeken door reclasseringsambtenaren.

DAVIS wijst op een aantal methodologische fouten die bij veel kwantitatief onderzoek naar de effectiviteit van elektronisch toezicht worden gemaakt meer bepaald bij onderzoek naar het aantal mensen dat het elektronisch toezicht volhoudt als naar de mate van recidivisme. Bij onderzoek naar het effect van elektronisch toezicht werkt men dikwijls met te kleine en onwillekeurige steekproeven, onvergelykbare groepen, vrijwilligers en groepen die weinig risico opleveren. De meeste deelnemers aan dergelijke programma's zijn mensen met een relatief lage risicofactor, wat een vertekend beeld kan geven op de recidivecijfers. Er is bovendien soms sprake van een subjectieve evaluatie van de gegevens en onvoldoende controle op bepaalde relevante variabelen. Bovendien spelen bij de keuze voor elektronisch toezicht soms ook andere, niet te kwantificeren beweegredenen een rol, zoals politieke motieven. Onderzoek naar recidivisme bij elektronisch toezicht wordt ook bemoeilijkt door het feit dat het nog steeds een betrekkelijk nieuwe sanctie betreft.⁵⁹

6.5. Flexibiliteit

Eén van de meest vernoemde voordelen van het elektronisch toezicht is het flexibele gebruik ervan in verschillende stadia van de strafrechtsbedeling en de mogelijkheid om het te combineren met andere alternatieven. Het kan opgelegd worden in plaats van gevangenisstraf, als bijkomende controle in combinatie met bail (vrijlating mits betaling van een borgsom) of met voorwaardelijke invrijheidstelling. De meest populaire toepassingsvorm kent het elektronisch toezicht echter in combinatie met (intensieve) probatie of dienstverlening. Een naakte toepassing van de techniek wordt als zeer onwenselijk beschouwd en dus zoveel mogelijk vermeden.⁶⁰

6.6. Penologische motieven

De gevangenisstraf vormt het 'ultimum remedium', het sluitstuk van ons strafstelsel. Nochtans zijn de schaduwzijden velerlei. De schadelijke effecten van de gevangenisstraf zijn reeds vaak verwoord : resocialisatie als doel en ideaal is losgelaten, verstoring van het gezinsleven en van een normaal beleven van seksualiteit, contacten met medege-detineerden die ongewenste effecten kunnen hebben, stigmatisering, enz.

Electronic monitoring kan natuurlijk niet dezelfde functies hebben als de gevangenisstraf. Wat de beveiligingsfunctie betreft kan de delinquent zich immers eenvoudig aan het elektronisch toezicht onttrekken. Weliswaar wordt een inbreuk op het systeem gesignaleerd. Doch het is een meer relatieve vorm van bewaking dan wanneer iemand zich achter slot en grendel bevindt. Elektronisch huisarrest zou echter net als half-open en open inrichtingen, de beveiligingsfunctie

⁵⁸BAAS, N.J., *ibidem*, p. 8.

⁵⁹DAVIS, J.R., "Electronic monitoring in the criminal justice system", Jersey City State College, 1994, in BAAS, N.J., *ibidem*, p.24.

⁶⁰BEYENS,K., SNACKEN, S. en ELIAERTS, C., *ibidem*, p. 135.

kunnen waarmaken, wetende dat niet-naleving van het programma, opsluiting betekent. Men dient er wel rekening mee te houden dat bepaalde categorieën delinquenten deze beveiligingsfunctie in het gedrang kunnen brengen. Drugshandelaren kunnen bijvoorbeeld hun criminele praktijken ook thuis verder zetten.

Naast beveiliging is er ook de afschrikkende werking van electronic monitoring. Volgens FREIBERG⁶¹ bevat elektronisch huisarrest wel zeven strafelementen.

Eerst en vooral is het een fysieke straf in dit opzicht dat de bewegingsvrijheid beperkt wordt. Bovendien is het hebben of zoeken van werk, één van de vereiste voorwaarden.

Het is ook een negatieve economische sanctie omdat de deelnemer verplicht wordt bij te dragen in de toezichtskosten.

Vervolgens is EM een sociale sanctie die beperkingen teweeg brengt op sociaal vlak.

Heel wat personen hebben toegang tot informatie betreffende de deelnemer via computer, telefoon, wat EM ook het karakter geeft van een informatieve sanctie.

Het zou ook een politieke sanctie zijn omdat de deelnemer bepaalde politieke rechten ontnomen worden (bijvoorbeeld stemrecht).

Verder is het een negatieve wettelijke sanctie omdat bepaalde rechten die wettelijk beschermd zijn, over boord gegooid worden o.a. het recht op privacy.

In de literatuur wordt ook aangehaald dat elektronisch huisarrest zou tegemoet komen aan een aantal functies van bestraffing die niet vervuld worden door de bestaande alternatieven. Het wordt beschouwd als meer punitief dan een gewone probatiemaatregel, aangezien de controle veel preciezer en constanter is. Elektronisch toezicht zou bovendien een meer afschrikwekkende werking hebben dan de klassieke alternatieven⁶². Het gebruik van elektronische controle laat toe het vacuum tussen gevangenisstraf en probatie op te vullen.

Een laatste, maar zeer krachtig argument dat regelmatig aangehaald wordt, is het feit dat elektronisch toezicht de alternatieven kan verlossen van hun te weinig punitief imago. Dankzij de nadruk op de controlefunctie is deze sanctie acceptabeler en geloofwaardiger, zowel bij het publiek als bij de straftoemeters. Aldus wordt via deze weg één van de belangrijkste functies van de gevangenisstraf terug geïntroduceerd en wordt ingespeeld op de roep naar strengere straffen bij het publiek.

Een studie van BROWN en ELROD⁶³ rapporteert de resultaten van een onderzoek naar attitudes ten opzichte van het gebruik van elektronisch huisarrest. De gegevens zijn afkomstig van een steekproef waarbij 1000 gezinnen werden geselecteerd uit een stemregistratielijst in Oncida County, New York. De respons was 56 %. De resultaten bevestigen een sterke, maar aan voorwaarden gebonden steun voor het gebruik van elektronische apparatuur om delinquenten te controleren. De positieve attitude ten opzichte van electronic monitoring hangt af van wie veroordeeld wordt tot huisarrest, de ernst van het delict, de wijze waarop electronic monitoring gebruikt wordt als een criminele sanctie, de doelstellingen van de sanctie en zelfs

⁶¹HARRIS, M.K., "Observations of a Friend of the Court on the future of probation and parole", *Federal Probation*, december 1987, p. 19-20.

⁶²MATTHEWS, R., "Privatizing criminal justice", Sage Contemporary Criminology, Sage Newbury Park, Beverly Hills, London, New Delhi, 1989, p. 105-134, in BEYENS, K., SNACKEN, S. en ELIAERTS, C., *ibidem*, p. 135.

⁶³BROWN, M.P. en ELROD, P., "Electronic House Arrest : An Examination of Citizen Attitudes", *Crime en Delinquency*, Vol. 41, nr. 3, juli 1995, p.332-346.

de mate waarin criminelen deze sanctie ondergaan. Alhoewel de burgers van Oncida County, New York, elektronisch huisarrest - althans onder bepaalde voorwaarden - blijken te steunen, mag men zich zeker niet alleen op de publieke opinie baseren bij de uitwerking van een strafrechtelijk beleid. Het publiek beschikt immers niet altijd over de basiskennis om redelijke oordelen te vellen omtrent strafrechtelijke politiek. Attitudes ten opzichte van criminaliteit worden vaak weerspiegeld in een emotionele retoriek. Dit motiveert het publiek om van het correctioneel systeem meer te eisen dan het aankan. De benadering van het publiek ten opzichte van electronic monitoring is eerder praktisch georiënteerd. Ze willen een kosten-effectief systeem dat hen een gevoel van veiligheid geeft.

7. Mogelijke neveneffecten en gevaren

7.1. Het gevaar van net-widening

Dit begrip wijst op het gevaar van een ongewenste uitbreiding en versterking van de controle van het strafrechtssysteem.

Over de vraag of er al dan niet een aanzuigende werking van elektronisch toezicht uitgaat, lopen de meningen uiteen. Uit de resultaten van een gedurende een periode van zeven jaar verricht onderzoek naar mensen in Palm Beach County die voor het rijden onder invloed onder elektronisch toezicht werden geplaatst, zou een dergelijke aanzuigende werking niet zijn gebleken.⁶⁴ Uit ander onderzoek naar de invloed van de invoering van elektronisch toezicht in Florida blijkt echter dat degenen bij wie de maatregel werd genomen, in veel gevallen voorheen ook voorwaardelijk, maar dan dus met minder toezicht, in vrijheid zouden zijn gesteld.

Er bestaat een gevaar dat bij toenemende toepassing van electronic monitoring het net van de sociale controle wordt vergroot en dat er een ongebreidelde toename komt van deze strafvorm. De legitimatie van elektronisch huisarrest als een vorm van controle na veroordeling zal het preventief gebruik ervan voor de veroordeling aanmoedigen. Electronic monitoring zou er dus kunnen toe leiden dat meer delinquenten dan voorheen in de sfeer van het strafrecht terecht komen of dat zij meer dan vroeger gecontroleerd worden met een strengere en ingrijpendere strafvorm. Het is eveneens denkbaar dat EM niet als alternatief voor de gevangenisstraf gaat fungeren, maar in de plaats gaat komen van andere alternatieven wat o.m. ook een strafverzwaring tot gevolg heeft voor deze groep van delinquenten. Een vorm van strafescalatie werd afgeleid uit de ervaring met de voorwaardelijke veroordeling in Engeland en Australië waar de rechtbanken de strafmaat verzwaaarden, teneinde het afschrikkend effect ervan te verhogen. Zodoende kan men afleiden dat elektronisch huisarrest leidt tot toenemende repressie.⁶⁵ Bij het bestuderen van elektronisch huisarrest als alternatief voor de gevangenisstraf dient men wel voor ogen te houden dat vergelijking met Amerikaanse toestanden niet altijd realistisch is. Het Amerikaanse systeem van elektronisch huisarrest is ontstaan vanuit een eigen rechtscultuur.

In de Verenigde Staten is men zeer bestraffingsgezind, zeker ook wat het benemen van de vrijheid betreft. In dergelijke situatie is er wellicht meer behoefte aan alternatieven voor de onvoorwaardelijke vrijheidsbeneming. Dit maakt dat in de Verenigde Staten de lichtere "low risk" delinquenten onder electronic monitoring kunnen worden geplaatst. Opvallend bij de toepassing van electronic monitoring in Amerika is ook, dat de voorwaarden die aan een electronic monitoring-programma verbonden zijn, verschillen van staat tot staat. Dit heeft tot gevolg dat de woonplaats van de delinquent mede het programma bepaalt dat op hem/haar van toepassing zal zijn, en dat sommige delinquenten bevoordeeld zullen zijn omdat in hun staat soepelere voorwaarden gehanteerd worden.

Als de wetgeving zover zou gaan dat wordt vereist dat een gevangenisstraf moet worden uitgesproken alvorens zij kan worden omgezet in enige vorm van huisarrest, dan zal zich een bijkomend probleem stellen in verband met de duur die moet worden uitgesproken. Men zal dan waarschijnlijk de termijn van het huisarrestprogramma opdrijven, men alle nefaste gevolgen vandien.

⁶⁴LILLY, J.R., BALL, R.A., CURRY, G.D. en SMITH, R.C., *ibidem*, p.44.

⁶⁵VAN DER LAAN, P.H., *ibidem*, p. 9-47.

7.2. Psychologische effecten

Ook wat betreft de psychologische effecten lopen de meningen uiteen.

Door voorstanders van electronic monitoring wordt aangehaald dat het wellicht meer kansen tot resocialisatie biedt voor de delinquent dan een gevangenisstraf. De delinquent blijft immers in zijn eigen woonomgeving. De schade die voortvloeit uit de negatieve psychologische werking van opsluiting in een totale institutie en de criminogene werking van het verblijf onder mededelinquenten kunnen aldus vermeden worden.

Uit de ervaringen van delinquenten die een elektronisch huisarrest-programma ondergaan hebben, blijkt dat electronic monitoring psychologisch belastend is en zwaarder in termen van zelfdiscipline dan het gevangenisleven. De impulsiviteit van vele delinquenten kan aanleiding geven tot mislukkingen, zeker wanneer de periode van het huisarrest te lang is. Alhoewel sommige programma's tot 2 jaar kunnen duren, lopen de meeste toch minder dan 6 maanden.⁶⁶ Langdurig (elektronisch) huisarrest kan leiden tot "cabin fever", een depressie tengevolge van het leven in een isolement, hetgeen tot gevolg kan hebben dat men zich minder van de regels aantrekt. Volgens een peiling bij reclasseringspersoneel moet de limiet voor "home incarceration", de zwaarste vorm van huisarrest waarbij men in principe alleen voor dokters of kerkbezoek het huis uit mag, op zes maanden worden gesteld.⁶⁷

Electronic monitoring kan ook spanningen in het gezinsleven teweegbrengen. De gezinnen of de mensen met wie een veroordeelde samenwoont worden 'mee' gestraft. Zij zitten 'opgescheept' met iemand die niet naar buiten kan, geen boodschappen kan doen en daardoor niet voor zichzelf kan zorgen. Bovendien kan die persoon zijn frustraties niet buiten kwijt, hetgeen kan leiden tot intra-familiale conflicten.⁶⁸ Tenslotte moet er ook nog op gewezen worden dat familieleden en vrienden voor het dilemma geplaatst worden of zij overtreding van de huisarrestvoorwaarden moeten melden of niet. Zij worden medeverantwoordelijk gemaakt voor het correcte verloop van de straf.

Eén van de weinige onderzoeken over de effecten van elektronisch huisarrest op de geestelijke gezondheid van delinquenten handelt over de effecten van elektronisch huisarrest op het niveau der gemoedsverandering bij de delinquenten.⁶⁹ De vooropgestelde hypothese is dat de door electronic monitoring opgelegde beperkingen een duidelijk effect hebben op de graad van dysforie bij de delinquenten.

Dysforie, psychiatrisch gedefinieerd, is een veralgemeend gevoel van angst, rusteloosheid en depressie. Dysforie werd als uitkomstvariabele gekozen wegens het verband met andere mentale gezondheidsproblemen.

Het psychometrische instrument dat werd gebruikt om dysforie te bepalen, was de Beck Depression Inventory (BDI). Deze schaal werd ontwikkeld als een methode voor het identificeren en meten van depressie. Het is een 21-item test die fysiologische, cognitieve toestanden en uitingen van motivatie weergeeft van een depressieve symptomatologie zoals dysforie. Als een symptoom van depressie, kan dysforie zich op verscheidene manieren

⁶⁶FOX, R.G., *ibidem*, p. 142.

⁶⁷BAAS, N.J., *ibidem*, p. 7.

⁶⁸VAN DER LAAN, P.H., *ibidem*, p. 39.

⁶⁹HOLMAN, J.E. en QUINN, J.F., "*Dysphoria and electronically monitored home confinement*", *Deviant Behavior*, jrg. 13, nr. 1, januari-maart 1992, p. 21-32.

manifesteren en gedefinieerd worden op een continuum gaande van milde voorbijgaande effecten, van zich slecht voelen tot een ernstige psychotische depressieve toestand.

Alhoewel deelname aan de studie vrijwillig was, is er geen reden om te denken dat de EM delinquenten op significante wijze verschilden van diegenen die niet aan de studie deelnamen. De 49 delinquenten in de controlegroep werden door hun probatie-officieren geselecteerd op basis van objectieve (demografische) en subjectieve (gedragingen of attitudes) gelijkenissen met hun EM cliënten.

De meerderheid van de onderzochten waren mannen (81,2 %). Hun gemiddelde leeftijd was 28 jaar. De helft waren blanken. Ze werden eveneens ondervraagd op druggebruik en crimineel verleden.

De onderzoeksresultaten geven geen steun aan de hypothese dat EM een duidelijk impact heeft op de geestelijke gezondheid van de eraan onderworpen delinquenten. Anderzijds bleek EM ook geen enkele positieve impact te hebben op de geestelijke gezondheid van de onderzochten. Dit resultaat wijst erop dat EM waarschijnlijk een "veilige" methode van sociale controle is, maar dat het enkel kan voorzien in een gecontroleerde situatie waarbinnen andere methoden van gedragswijziging kunnen gebruikt worden. Integratie van EM met andere, cliëntspecifieke rehabilitatiemethoden dringt zich op.

7.3. Individuele vrijheden

Een tegenargument is het probleem van de privacy. Het binnentreden in de persoonlijke levenssfeer en in die van het gezin, roept bij velen Orwelliaanse spookbeelden op. "Big brother is watching you" en "the home as a prison" zijn steeds terugkerende uitspraken die de huiverachtige houding ten opzichte van het elektronisch huisarrest uitdrukken. Er wordt gesteld dat het opleggen van elektronisch huisarrest indruist tegen Artikel 8 van het EVRM dat het recht op privacy en de persoonlijke levenssfeer beschermt.⁷⁰

Is het ethisch verantwoord om ook inwonende familieleden in de strafuitvoering te betrekken? Voorstanders van elektronisch huisarrest brengen hier tegen in dat gevangenisstraf als nog ingrijpender ervaren wordt. Hier tegenover moet dan weer de bedenking geplaatst worden dat elektronisch toezicht niet altijd in de plaats komt van gevangenisstraf, wat de vergelijking vervalst. Tenslotte wordt er door BEYENS e.a. (1992) op gewezen dat elektronisch huisarrest indruist tegen bepaling 4 van de *Standard Minimum Rules for the implementation of non-custodial sanctions and measures involving restriction of liberty*. Hier wordt bepaald dat de alternatieve sanctie geen schending van de privacy, noch van de veroordeelde, noch van zijn familie mag inhouden.

Het opleggen van elektronisch toezicht kan ook een zekere rechtsongelijkheid in het leven roepen. Cruciale selectiecriteria zijn : het hebben van een vast adres en een telefoon. Het hebben van een vaste job is vaak een bijkomende voorwaarde. Dit is namelijk nodig om mee te kunnen bijdragen in de kosten. Begrippen als klasse-justitie en white collar sanctie duiken regelmatig in deze context op.⁷¹

7.4. Uitbreiding van de sociale controle

Rekening houdend met de verandering in de sociale controle en de belangrijke technologische vooruitgang op het vlak van de electronica, de telecommunicatie en de biotechnologie gedurende de laatste jaren, en met de groeiende belangstelling voor elektronische

⁷⁰BEYENS, K., SNACKEN, S. en ELIAERTS, C., *ibidem*, p. 141.

⁷¹NELLIS, M., *ibidem*, p. 165-185.

bewakingsystemen, kan men zich de vraag stellen of dit niet het 'ideale' bewakingsmiddel is dat perfect kadert in een gevaarlijke beweging. Elektronische bewaking is een zeer intensief controlemiddel. Zij laat toe binnen te dringen in het sociale en persoonlijke leven van het individu. De technologie laat echter toe nog verder te gaan. Men kan bijvoorbeeld het komen en gaan van een persoon volgen, erger nog het is zelfs mogelijk om al zijn verplaatsingen binnen een gegeven territorium te volgen. Eigenlijk laat electronic monitoring toe om veel meer mensen te bewaken dan ooit met gevangenissen mogelijk zou zijn. Een voortdurende bewaking van een aanzienlijke groep individuen, 24 uur per dag, zou mogelijk zijn. Dat alles zijn alarmerende feiten die ons moeten dwingen om na te denken over dit onderwerp en om na te gaan hoe dergelijk systeem en zijn gevolgen gelimiteerd kunnen worden.

Men kan zich misschien de vraag stellen zoals Gary MARX :

*"Moet men over zo'n systeem beschikken?"*⁷²

Eenmaal deze nieuwe systemen geïstitutionaliseerd zijn in een democratische maatschappij, kan men ze voor slechte doeleinden gebruiken. Onder een meer repressieve regering en een minder tolerante publieke opinie, zouden deze middelen gemakkelijk gebruikt kunnen worden tegen politieke dissidenten, leden van religieuze of etnische minoriteiten en diegenen waarvan de levensstijl afwijkt van de dominante waarden.

⁷²LANDREVILLE, P., *ibidem*, p. 251-269.

8. Slotbeschouwingen

Aanvaarding van het idee dat beperkte bewegingsvrijheid van veroordeelden niet zonder meer moet worden uitgesloten en zeker niet als het gaat om op die manier volledige vrijheidsbeneming te voorkomen, brengt ons vervolgens bij de vraag of daarbij van elektronische bewakingsapparatuur gebruik moet worden gemaakt. Zoals we konden vaststellen is toepassing technisch gezien mogelijk. De apparatuur kan bij wijze van spreken vandaag nog worden besteld.

Er doen zich daarbij wel enkele problemen voor van praktische en van normatieve of principiële aard.

Een eerste praktisch probleem is dat van de controle. Welke instantie moet belast worden met het toezicht op de naleving van de voorwaarden. In België is dat zeker iets waar niet licht mag worden overgegaan, want hetzelfde probleem heeft zich voorgedaan met de introductie van de vrijheid onder voorwaarden in het kader van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis. Daar zouden de sociale diensten bij de rechtbanken instaan voor de controle op de naleving van de voorwaarden. Tot op vandaag (vijf jaar na de inwerkingtreding van de wet) zijn die sociale diensten dode letter gebleven. Veelal werden de probatiediensten ingeschakeld, met een enorme uitbreiding van de werklast tot gevolg voor deze diensten.

Wat electronic monitoring betreft lijkt het vooralsnog niet erg aannemelijk dat de probatiediensten die taak op zich zullen willen nemen. Ook de politie zit vermoedelijk niet op een dergelijke uitbreiding van haar taken te wachten. En het OM dat formeel belast is met de uitvoering van straffen, lijkt er ook niet toe uitgerust. Een andere mogelijkheid zou zijn de penitentiaire inrichtingen hierin een taak te geven. In de Verenigde Staten gebeurt dit wel bij projecten waar electronic monitoring wordt toegepast bij vervroegd invrijheidgestelden. Een ander praktisch probleem wordt veroorzaakt door het eventueel ontbreken van een telefoon of een vaste verblijfplaats bij de delinquenten, hetgeen de mogelijkheid van elektronisch huisarrest ontnemt.

Veel belangrijker dan technische en praktische kwesties zijn natuurlijk de principiële aspecten van elektronisch huisarrest. Op het principiële vlak wordt in de literatuur een aantal voor- en tegenargumenten aangevoerd. Als **voordelen** worden genoemd :

- Met elektronisch huisarrest wordt een nieuwe sanctiemogelijkheid geïntroduceerd, die tegemoet komt aan de behoefte van de samenleving te straffen en de samenleving te beschermen zonder dat de gevangenispopulatie verder toeneemt.
- Voorlopige hechtenis kan worden toegepast zonder stigmatiseringseffecten en andere negatieve bijverschijnselen van detentie.
- Door elektronisch huisarrest te koppelen aan vervroegde invrijheidstelling worden de vrijheidsstraffen bekort en zal de gevangenispopulatie afnemen.
- Als penitentiaire inrichtingen gesloten kunnen worden, zullen door elektronisch huisarrest grote besparingen kunnen worden bereikt.
- Veroordeelden worden niet verwijderd uit hun eigen woonomgeving.
- Veroordeelden lopen niet het risico hun baan te verliezen of hun opleiding te moeten staken.

- Familieleden worden voor hun inkomsten niet afhankelijk gemaakt van de sociale dienst, omdat de veroordeelde kan blijven werken.
- Lage recidivecijfers.

Tegenstanders wijzen echter op de volgende **bezwaren** :

- Meer mensen zullen worden onderworpen aan overheidscontrole. Men is er, gezien de ervaringen met dienstverlening, geenszins van overtuigd dat elektronisch huisarrest werkelijk in de plaats van detentie zal komen en niet zal leiden tot een toenemende sociale controle. Deze vrees lijkt niet geheel ongegrond getuige de wens van een in 1982 in Engeland opgerichte actiegroep, the Offender's Tag Association, om de gangen van veroordeelde criminelen te blijven volgen.⁷³ Op deze wijze zou ook gecontroleerd kunnen worden of illegale vreemdelingen werkelijk het land uit gezet zijn en niet zijn ondergedoken.
- Electronisch huisarrest bevordert niet de eigen verantwoordelijkheid van de mens. Het is een "negatieve" sanctie, waarbij vooral het controlerende aspect voorop staat.
- Men vraagt zich af of niet sprake is van schijn-keuzevrijheid voor de veroordeelde als hij moet kiezen tussen vastzitten en niet vastzitten. Ook al valt het met de beperking van de fysieke vrijheid misschien wel mee in vergelijking met de vrijheidsstraf in een penitentiaire inrichting, de geestelijke vrijheid wordt in ernstige mate beperkt, omdat bij voortdurende de gangen worden gecontroleerd, waaraan hij ook nog eens zijn medewerking dient te verlenen (mee moet instemmen).
- Het risico is groot dat mensen onder elektronisch huisarrest worden geplaatst, die anders niet gedetineerd zouden worden (aanzuigende werking).
- De gezinnen of de mensen met wie een veroordeelde samenwoont worden "mee" gestraft. Zij zitten "opgescheept" met iemand die niet naar buiten kan, geen boodschappen kan doen en daardoor niet voor zichzelf kan zorgen en die bovendien zijn frustraties buiten niet kwijt kan, hetgeen kan leiden tot intra-familiale conflicten.
- Een vorm van klassejustitie wordt geïntroduceerd, omdat huisarrest voor mensen die in een groot huis wonen met allerlei materiële voorzieningen minder erg is dan voor mensen in kleine huizen in een gedepriveerde stadswijk. Mensen zonder vaste woon- of verblijfplaats of kamerbewoners zouden per definitie in aanmerking komen voor huisarrest.
- Er zijn voldoende andere alternatieven voor de vrijheidsstraf voorhanden. Weer een alternatief is overbodig en zou ten koste gaan van die alternatieven, die wel tegemoet komen aan de individuele verantwoordelijkheid van de veroordeelde en bovendien de mogelijkheid van materiële en financiële genoegdoening aan individu en samenleving bieden (dienstverlening, schadevergoeding, strafbemiddeling).

⁷³VAN DER LAAN, P.H., *ibidem*, p. 38.

Waarom kent het gebruik van elektronische hulpmiddelen in de strafuitvoering op dit ogenblik zoveel succes (althans in de Verenigde Staten)? BEYENS e.a. geven hiervoor verschillende verklaringen.

Vanuit pragmatisch oogpunt wordt ingespeeld op de budgettaire problemen door te benadrukken dat het veel goedkoper is dan gevangenisstraf en zeer flexibel toepasbaar. Het past volledig in het raam van de opkomst van de privatisering en het stijgende geloof in technologische vernieuwing. Privé-bedrijven hebben op de fascinatie voor nieuwigheden en technologie ingespeeld, met als gevolg een commercialisering van deze alternatieve sanctie. Deze evolutie zorgt voor enkele bedenkingen. Welke zijn de gevolgen van de zogenaamde onfeilbaarheid van de techniek? *"Er wordt duidelijk gekozen voor een kapitaal-intensieve techniek en een vorm van onpersoonlijke controle tegenover investering in menselijk kapitaal. De toekomst zal uitwijzen of de opkomst van het elektronisch huisarrest slechts een modeverschijnsel is, ingegeven door de huidige fascinatie voor technologische ontwikkelingen of dat het een stap is naar een door (informatie) technologie beheerst strafrecht."*⁷⁴

De grootste - en voorlopig onbeantwoorde vraag blijkt namelijk of deze nieuwe technologie op een adequatere en effectievere wijze de veiligheid van de burger en de resocialisatie van de delinquent bevordert dan het traditionele reclasseringstoezicht en het meer recentere systeem van vrijheid onder voorwaarden dat aanzienlijk goedkoper zijn.

Wanneer de argumenten voor en tegen de invoering van electronic monitoring op een rijtje worden gezet, is de vraag uiteraard welke argumenten het zwaarste doorwegen.

Het is in het kader van deze literatuurstudie niet zo eenvoudig hierop te antwoorden. Het is immers duidelijk gebleken dat het domein van electronic monitoring een complex geheel vormt. De verschillende sociale en culturele contexten die zich verbergen achter internationale vergelijkingen, maken het voor ons zeer moeilijk conclusies te trekken die zich richten op de Belgische situatie. De Amerikaanse rechtscultuur is bijvoorbeeld niet vergelijkbaar met de onze. Anderzijds wordt men ook in België geconfronteerd met een overbevolking van de gevangenen enz....

De vraag is of de sanctie past in het systeem en de maatschappij waarvan deze deel gaat uitmaken. In de Verenigde Staten is men zeer bestraffingsgezind, zeker ook wat betreft het benemen van de vrijheid. Die gezindheid is in Engeland minder aanwezig, waarbij men zich moet realiseren dat ook daar veel mensen gedetineerd zijn, namelijk meer dan in de rest van West-Europa samen. In dergelijke situaties is er wellicht meer behoefte aan alternatieven voor onvoorwaardelijke vrijheidsbeneming dan in een maatschappij als de onze waar een dergelijke vrijheidsbeneming veel meer als uiterste middel wordt gehanteerd.⁷⁵

Het is onze mening dat we er goed aan doen een principiële discussie over dit onderwerp niet uit de weg te gaan. Het is geenszins onze bedoeling het kind met het badwater weg te gooien. Een grondige discussie, al dan niet in combinatie met een aan strikte voorwaarden verbonden experiment, kan voorkomen dat overhaast tot invoering wordt besloten met alle gevolgen van aanzuigende werking en toenemende repressie vandien. Wij menen bovendien dat het noodzakelijk is dat alle betrokken aktoren (gevangeniswezen, probatiediensten, politie, reclasseringsdiensten, hulpverlening, strafrechtelijk beleid, magistratuur, parketten,

⁷⁴BEYENS, K., SNACKEN, S. en ELIAERTS, C., ibidem, p. 142.

⁷⁵VAN DER PIJL-VAN ANDEL, J.N., "Huisarrest", *Proces*, nr. 10, oktober 1990, p.293.

onderzoekersrecht,) bij de discussie betrokken worden.

Een dergelijke discussie kan ook voorkomen dat ten onrechte positieve mogelijkheden van een dergelijke voorziening over het hoofd worden gezien. Wat in ieder geval moet voorkomen worden is dat de te voeren discussie over elektronisch huisarrest de verdere ontwikkeling van dienstverlening en andere voorzieningen zoals de vrijheid onder voorwaarden in het kader van de voorlopige hechtenis in de weg staat. Immers, dat zijn de voorzieningen die ons op het moment ter beschikking staan.

K. DE BUCK
Assistent NICC

K. D'HAENENS
Assistent NICC

BIBLIOGRAFIE

- AEILLO, J.R.**, "Computer-Based Work Monitoring : Electronic Surveillance and its Effects", Journal of Applied Social Psychology, nr. 23, 1993, p. 499-507.
- ACKERMANN, J.R.**, "Applying Electronic Surveillance Systems to Probation and House Arrest in New York State", p. 5-8.
- BAAS, N.J.**, "Elektronisch toezicht in een aantal landen", Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC), 1995, 28 p.
- BALL, R.A., LILLY, J.R. en HUFF, C.R.**, "House arrest and Correctional policy: doing time at home", Studies in crime, law and justice, Sage Publications, 1988, vol.3, 180 p.
- BECK, J.L., KLEIN-SAFFRAN, J. en WOOTEN, H.B.**, "Home Confinement and the Use of Electronic Monitoring With Federal Parolees", Federal Probation, december 1990, p. 22-33.
- BEYENS, K., SNACKEN, S. en ELIAERTS, CH.**, "Privatisering van gevangenis", VUB Press, Brussel, 1992, 167 p.
- BEYENS, K., SNACKEN, S. en TUBEX, H.**, "Gevangeniswezen en magistratuur. Overbevolking en strafrechtelijk beleid", Panopticon, jrg. 15, nr. 4, 1994, p. 339-358.
- BROWN, M.P. en ELROD, P.**, "Electronic House Arrest : An Examination of Citizen Attitudes", Crime and Delinquency, Vol. 41, nr. 3, juli 1995, p. 332-346.
- CADIGAN, T.P.**, "Electronic monitoring in federal pretrial release", Federal Probation, jrg. 55, nr. 1, 1991, p. 26-30.
- DAVIS, J.R.**, "Electronic monitoring in the criminal justice system", Jersey City State College, 1994.
- DE BEER, A. en JANSSEN, P.**, "Doordenken over alternatieven. Een beschouwing vanuit de reclassering", Justitiële Verkenningen, jrg. 14, nr. 3, 1988, p. 80-99.
- DE GRAAF, K.**, "In de ban van de band : enige beschouwingen over het elektronisch huisarrest", Proces, jrg. 69, nr. 1, januari 1990, p. 9-18.
- DE WILDE, L.**, "Alternatieve voorlopige hechtenis", Panopticon, nr. 2, 1982, p. 156-158.
- DROOGENDIJK, C.E.C.**, "Elektronisch toezicht", Proces, jrg. 74, nr. 7/8, juli/augustus 1995, p. 115-117.
- FORD, D. en SCHMIDT, A.**, " Electronically Monitored Home Confinement", N.I.J. Reports, Washington D.C., National Institute of Justice, november 1985, p. 2-6.
- FOX, R.G.** , "Dr. Schwitzgebel's machine revisited: electronic monitoring of offenders", Australian and New Zealand Journal of Criminology, Vol. 20, september 1987, p. 131-147.
- GOWEN, D.**, "Electronic Monitoring in the Southern District of Mississippi", Federal Probation, Vol. 59, nr. 1, maart 1995, p. 10-13.

HARRIS, M.K., "*Observations of a Friend of the Court on the future of probation and parole*", Federal Probation, december 1987, p. 19-20.

HEYLEN, D., "*Electronic Monitoring*", Licentiaatsthesis VUB, Academiejaar 1990-91.

HOFER, P.J. en MEIERHOFER, B.S., in **BENGHOZI, M.**, "*L'assignation à domicile sous surveillance électronique*", Déviance et Société, vol. 14, 1990, p. 60-61.

HOLMAN, J.E. en QUINN, J.F., "*Dysphoria and electronically monitored home confinement*", Deviant Behavior, jrg. 13, nr. 1, januari-maart, 1992, p. 21-32.

JOLIN, A. en STIPAK, B., "*Drug Treatment and Electronically Monitored Home Confinement: An Evaluation of a Community-Based Sentencing Option*", Crime and Delinquency, Vol. 38, nr. 2, april 1992, p. 158-170.

JOLIN, A. en ROGERS, R., "*Elektronisch überwachter Hausarrest: Darstellung einer Strafvollzugsalternative in den Vereinigten Staaten*", Monatsschrift für Kriminologie un Strafrechtsreform, jrg.73, augustus 1990, p. 203-204.

JUNGER-TAS, J., "*Alternatieve sancties in de V.S.*", Delikt en Delinquent, jrg. 20, nr. 6, juni 1990, p.533-554.

JUNGER-TAS, J., "*Alternative Sanctions: Myth and reality*", European Journal on Criminal Policy and Research, jrg. 2, nr. 1, 1994.

KAHAN, C., "*Electronic monitoring: experimental implementation in Israel*", Innovation Exchange, 1993, nr.3, p. 50-51.

KOEHLER, R.J. en LINDNER, C., "*Alternative Incarceration : An Inevitable Response to Institutional Overcrowding*", Federal Probation, september 1992, p. 41-49.

LANDREVILLE, P., "*Surveiller et prévenir l'assignation à domicile sous surveillance électronique*", Déviance et Société, Vol. 11, nr. 3, 1987, p. 251-269.

LANDREVILLE, P., "*Prison overpopulation and strategies for decarceration*", Canadian Journal of Criminology, jrg. 37, nr. 1, januari 1995, p. 39-60.

LILLY, J. R., BALL, R. A., CURRY, G. D. en MCMULLEN J., "*Electronic Monitoring of the Drunk Driver: A Seven-Year Study of the Home Confinement Alternative*", Crime and Delinquency, Vol. 39, nr. 4, oktober 1993, p. 462-485.

LILLY, J. R., BALL, R. A., CURRY G. D. en SMITH R. C., "*The Pride, Inc., Program. An Evaluation of 5 Years of Electronic Monitoring*", Federal Probation, december 1992, p. 42-47.

LINDENBERG, M., "*Neues aus dem Technoland*", Neue Kriminalpolitik, jrg. 5, nr.1, februari 1993, p.18-24.

MAIR, G. en NEE, C., "*Electronic Monitoring; The Trials and Their Results*", Home Office Research Study, nr. 120., 1990, 73 p.

MAXFIELD, M. G. en BAUMER, T. L., "*Home Detention With Electronic Monitoring: Comparing Pretrial and Postconviction Programs*", Crime and Delinquency, Vol. 36, nr. 4, oktober 1990, p. 521-535.

- NELLIS, M.**, "*The Electronic Monitoring of Offenders in England and Wales*", British Journal of Criminology, Vol. 31, nr. 2, 1991, p. 165-185.
- RACKMILL, S. J.**, "*An Analysis of Home Confinement as a Sanction*", Federal Probation, maart 1994, p. 45-52.
- RENZEMA, M. en SKELTON, D.T.**, "*Use of electronic monitoring in the United States*", 1989 update, N.I.J. Reports, november/december 1990, p. 9-13.
- ROOS, E.**, "*Electronisch huisarrest in VS: mogelijk alternatief voor Nederlandse veroordeelden*", Tijdschrift voor de Politie, jrg. 51, nr.4, april 1989, p. 173-176.
- SCHALKEN, T.M.**, "*Vormen alternatieven voor de voorlopige hechtenis een echt alternatief?*", Symposium Voorlopige hechtenis, 3 maart 1989, in : Voorlopige hechtenis, 1989, Gouda Quint, Arnhem, p. 47.
- SCHALKEN, T.M.**, "*Electronisch huisarrest: een boeiend alternatief?*", Rapport van de Commissie Electronisch Toezicht Delinquenten, 's Gravenhage, Ministerie van Justitie, 1988.
- SCHMIDT, A. K.**, "*Electronic Monitors - Realistically, What Can Be Expected?*", Federal Probation, juni 1991, p. 47-53.
- SCHOLTEN, T.**, "*De gevangenis thuis: van Spiderman tot Hirsch Ballin*", Proces, jrg.73, nr. 3, maart 1994, p. 59.
- VAN DER LAAN, P.H.**, "*Nieuwe pogingen om de vrijheidstraf terug te dringen*", Justitiële Verkenningen, jrg. 14, nr. 3, 1988, p. 9-47.
- VAN DER PIJL - VAN ANDEL, J. N.**, "*Huisarrest*", Proces, nr. 10, oktober 1990, p. 251-269.
- Wetsontwerp betreffende de Voorlopige Hechtenis, Verslag uitgebracht namens de Commissie van Justitie door de Heer ARTS, Parl. St., Senaat, 658/2, 1988-1989.
- WILKINSON, P.D.**, "*Electronic monitoring trials*", 1995, z.p., Probation Service Division, Home Office (briefing paper).
- WITVLIET, L.**, "*Electronisch Toezicht; standpunt van de NFR*", Proces, jrg. 69, nr. 4, april 1990, p. 114-117.
- YOUNG, P.**, "*The prison cell*", London, Adam Smith Institute, 1987.
- X**, "*Huisarrest onder elektronisch toezicht*", Juridische Analyse van het Bestuur Strafinrichtingen, Dienst Studiën en Algemene Zaken, 1990. (werd in maart 1990 overgemaakt aan het kabinet)

Liste des publications du Département de Criminologie Publicatielijst van de Hoofdafdeling Criminologie
--

Actualisée en janvier 2006 – Geactualiseerd in januari 2006

Ouvrages - Boeken

VANNESTE C., *Les chiffres des prisons. Des logiques économiques à leur traduction pénale*, L'Harmattan, collection Logiques Sociales, série Déviance et Société, 2001, 229 p.

Contributions à des revues et à des ouvrages collectifs Bijdragen in tijdschriften en verzamelwerken

2005

RENARD B., Faillibilité de la preuve scientifique et exigences de fiabilité. Quelles attentes du droit pénal ?, in *Police technique et scientifique. Les exigences d'une preuve fiable*, RENARD B. (ss dir), Actes de la journée d'étude organisée à Louvain-La-Neuve le 16 décembre 2004 par le Centre d'Etudes sur la police, Politeia/CEP, Bruxelles, décembre 2005, 15-29.

MAES E., Beknopte schets van de historische evolutie van de wettelijke onderbouw van het penitentiair regime (1830-2005), in VERBRUGGEN F., VERSTRAETEN R., VAN DAELE D., SPRIET, B. (eds), *Strafrecht als roeping, Liber amicorum Lieven Dupont* (Reeks Samenleving, Criminaliteit & Strafrechtspleging), Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2005, vol. 31A, 487-504.

VAN CAMP, T., RUBBENS, A., Tien jaar slachtofferbeleid in België : stand van zaken en kritische reflectie, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, mei 2005, 78-84.

DE FRAENE D., LEMONNE A., NAGELS C., Débats autour de la victime : entre science et politique, in *Quelles places pour les victimes dans la justice pénale ?*, La Revue de la Faculté de droit de l'U.L.B., vol.31, 2005, 55-92.

VANFRAECHEM I., LEMONNE A., Victim-Offender Mediation for Juveniles in Belgium, in *Victim-Offender Mediation with Youth Offenders in Europe*, MESTITZ A., GHETTI S. (eds), Dordrecht, Kluwer International, Spring 2005, 181-209.

VANNESTE C., coll. GOEDSEELS E., DETRY I., Pour une histoire chiffrée de quarante années de « protection de la jeunesse » quelques repères utiles, in CHRISTIAENS J., DE FRAENE D., DELENS-RAVIER I (éd.), *Protection de la jeunesse. Formes et réformes*, Bruylant, Bruxelles, 2005, 3-26.

VANNESTE C., coll. DELTENRE S., DETRY I., GOEDSEELS E., JONCKHEERE A, MAES E., De la production à l'exploitation statistique : l'intervention scientifique dans tous ses états, in VESENTINI F. (dir.), *Les chiffres du crime en débat. Regards croisés sur la statistique pénale en Belgique (1830-2005)*, Académia-Bruylant, 193-217.

VANNESTE C., « Origine étrangère » et processus décisionnels au sein des tribunaux de la jeunesse, in *Délinquance des jeunes et justice des mineurs. Les défis des migrations et de la pluralité ethnique - Youth Crime and Juvenile Justice. The challenge of migration and ethnic diversity*, QUELOZ N., BÜTIKOFER REPOUND F., PITTET D., BROSSARD R., MEYER-BISCH B. (éd.), Editions Staempfli, Collection KJS – CJS (Crime, Justice and Sanctions), Volume 5, Berne, 2005, 631-650.

MAES E., De externe rechtspositie van (veroordeelde) gedetineerden, *Metanoia, Driemaandelijks contactblad Katholieke Aalmoezeniersdienst bij het gevangeniswezen*, 2005 (1e kwartaal), 33-55.

GOEDSEELS E., VANNESTE C., DETRY I., Gerechtelijke statistieken inzake jeugddelinquentie en jeugdbescherming : een (grote) stap vooruit, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2005, 56-69.

2004

MAES E., Vijf jaar justitiehuisen : enkele cijfers over de werking van de justitiehuisen tijdens de periode 1999-2002, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2004 (november-december), nr. 6, 73-109.

RENARD B., Quelques méandres du processus de légalisation des méthodes particulières d'enquête. La loi du 6 janvier 2003, un produit fini ?, in *Les méthodes particulières de recherche. Premier bilan de la loi du 6 janvier 2003*, DESSEILLE M. Actes de la demi-journée d'étude organisée à Bruxelles le 22 mars 2004 sur ce thème par le Centre d'Etudes sur la police, Politeia/CEP, Bruxelles, 15-32.

RENARD B., LERICHE A., Deskundigenonderzoek, in *Postal memorialis*, Verbo D15, Kluwer, maart 2004, 30.

RENARD B., VANDRESSE C., La Belgique ou l'incrimination de l'organisation criminelle comme soutien des techniques d'enquête, in *Criminalité organisée : des représentations sociales aux définitions juridiques*, CESONI M. L. (ss dir.), Georg Librairie de l'Université (Genève), LGDJ (Paris), Bruylant (Bruxelles), 2004, 361-500.

DELTENRE S., MAES E., Pre-trial detention and the overcrowding of prisons in Belgium. Results from a simulation study into the possible effects of limiting the length of pre-trial detention, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 2004, nr. 4, 348-370.

DE PAUW W., DELTENRE S., HENDRIX C., WILLEMS M., Tien jaar veroordelingstatistiek, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2004, 4, 82-92.

DELTENRE S., MAES E., Simulation de l'impact de quelques changements législatifs en matière de détention avant jugement, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2004, 1, 83-117.

GOETHALS J., MAES E., Voorwaardelijke invrijheidstelling. Nederland en België door een criminologische bril, *Tijdschrift voor Criminologie*, 2004 (Jubileumuitgave - 30 jaar NVK, 45 jaar TvC: Criminologie in Nederland - Een Vlaamse spiegel), 30-41.

VANNESTE C., L'exécution des peines. L'usage de la prison de 1830 à nos jours, in *Politieke en sociale geschiedenis van justitie in België van 1830 tot heden - Histoire politique et sociale de la justice en Belgique de 1830 à nos jours*, HEIRBAUT D., ROUSSEAU X., VELLE K. (éd.), Die Keure - La Charte, 2004, 103-122.

DUPONT-BOUCHAT M.S., CHRISTIAENS J., VANNESTE C., Jeunesse et justice (1830-2002), in *Politieke en sociale geschiedenis van justitie in België van 1830 tot heden - Histoire politique et sociale de la justice en Belgique de 1830 à nos jours*, HEIRBAUT D., ROUSSEAU X., VELLE K. (éd.), Die Keure - La Charte, 2004, 125-157.

VANNESTE C., Les statistiques en matière de délinquance juvénile et de protection de la jeunesse : un état de la situation, in *La réaction sociale à la délinquance juvénile. Questions critiques et enjeux d'une réforme*, Les Dossiers de la Revue de Droit Pénal et de Criminologie, la Charte, 2004, n° 10, 117-132.

DETRY I., VANNESTE C., Le dessaisissement : une pratique insaisissable ?, in *La réaction sociale à la délinquance juvénile. Questions critiques et enjeux d'une réforme*, Les Dossiers de la Revue de Droit Pénal et de Criminologie, la Charte, 2004, n° 10, 185-207.

MAES E., De externe rechtspositie van (veroordeelde) gedetineerden, *Ad Rem, Tijdschrift van de Orde van Vlaamse Balies*, 2004, speciale editie (Themanummer gevangeniswezen) 12-29.

DETRY I., VANNESTE C., Une image chiffrée du recours au dessaisissement, *Journal du Droit des Jeunes*, janvier 2004, n° 231, 23-30.

2003

RENARD B., Au croisement de la recherche proactive et des écoutes téléphoniques : construction et danger du mutualisme légistique, *Revue de droit pénal et de criminologie*, 2003, 3, 321-359.

DELTENRE S., GUILLAIN, C., Du classement sans suite à la détention préventive : de la différenciation sociale appliquée par le système pénal aux usagers de drogues, in *L'usage pénal des drogues*, KAMINSKI D. (éd.), Bruxelles, De Boeck Université, Coll. "Perspectives criminologiques", 2003, 175-193

MAES E., PUT J., Armoede en vrijheidsberoving: een vicieuze cirkel ?, in *Jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting*, VRANKEN J., DE BOYSER K., DIERCKX D. (eds.), Leuven/Leusden, Acco, 2003, 187-208.

MAES E., Een blik op drie jaar besluitvormingspraktijk van de (Nederlandstalige) commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling (1999-2001), *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2003, nr. 4 (juli-augustus), 400-415.

N° complet de la *Revue de Droit Pénal et de Criminologie de février 2003* - Actes de l'Interlabo du GERN du 23 mars 2001 :

VANNESTE C., Analyse de processus de décision en différentes phases et branches du système d'administration de la justice pénale, *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 131-132.

RENARD B., La mise en œuvre et le suivi de l'enquête de recherche proactive : étude qualitative des facteurs influençant le processus de décision, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 133-167.

DELTENRE S., De l'impact des processus de décision relatifs aux condamnations prononcées sur l'évolution de la population pénitentiaire belge entre 1994 et 1998, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 168-20.

MAES E., Développements récents dans le processus décisionnel relatif à la libération conditionnelle en Belgique. De quelques aspects quantitatifs et qualitatifs, *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 206-231.

VANNESTE C., Les logiques décisionnelles des magistrats du parquet et des juges de la jeunesse à l'égard des mineurs délinquants, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 225-256.

2002

VANNESTE C., Délinquance et scolarité : regards croisés sur les résultats de différentes recherches, article destiné à *Custodes*, non publié (arrêt de la revue), 2002.

RENARD B., De l'automatisation de l'information policière à la systématisation de son traitement : quand les logiques de contrôle s'appuient sur les développements des technologies de l'information, in *La gestion de l'information, Seconde partie : Les contours de l'information et (les limites de) son usage*, RENARD B. (ss dir.), *Manuel de la Police*, 2002, 65, 111-133.

RENARD B., La gestion de l'information dans le cadre de la réforme des polices en Belgique, in *La gestion de l'information, Première partie : la réforme et ses impacts*, RENARD B. (ss dir.), *Manuel de la Police*, 2002, 64, 5-50 + addendum dans *Manuel de la Police*, 2002, 65, 135-141.

RENARD B., Quand l'expression de la vérité est attribuée au corps - Etat des lieux et quelques questionnements sur la légitimité de l'utilisation du polygraphe en procédure pénale, in *La Criminologie, du mythe à la réalité quotidienne*, LERICHE A. (éd.), Kluwer, Bruxelles, 2002, 363-396.

VANNESTE C., Des logiques socio-économiques à leur traduction pénale : l'exemple de la Belgique de 1830 à nos jours, in *Sociétés et représentations, La vie judiciaire*, CREDHESS, Paris, sept. 2002, n° 14, 213-227.

DELTENRE S., MAES E., Overbevolkte gevangenis op de beklaagdenbank. Kan een begrenzing van de duur van de voorlopige hechtenis effectief bijdragen tot een 'ontvolking' van onze gevangenis?, *Winket, Tijdschrift van de Federatie van Vlaamse Gevangenisdirecteurs*, 2002, nr. 1, 6-31.

MAES E., PIETERS F., De hervorming van de voorwaardelijke invrijheidstelling in Frankrijk. Zijn er ook lessen te trekken voor de Belgische situatie?, *Tijdschrift voor Strafrecht. Jurisprudentie, nieuwe wetgeving en doctrine voor de praktijk*, 2002, nr. 1 (maart), 2-15.

MAES E., Naar een nieuwe wettelijke regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling in België? Enkele beschouwingen over de voorwaardelijke invrijheidstelling en de mogelijke oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2001, nr. 6 (november-december), 541-570, err. 2002, nr. 2, (maart-april), 187.

MAES E., Studie van de evolutie van de gedetineerdenpopulatie volgens misdrijfcategorie (1980-1998), *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2002, nr. 4 (juli-augustus), 340-350.

MAES E., Het leven zoals het was (is) ...in de gevangenis. Beknopte schets van de historische evolutie van het Belgische gevangeniswezen aan de hand van de belangrijkste penitentiaire regelgeving, in *Gevangen in de tijd, naar een museum over vrijheidsberoving*, VAN ROYEN, H. (ed.), Referatenboek van de studiedag georganiseerd op 18 mei 2001 in het Vormingscentrum Dr. Guislain te Gent, en ingericht door de vzw Gevangenis museum en het Dr. Guislainmuseum, Merksplas, 2002, 35-53.

RENARD B., LERICHE A., L'expertise judiciaire au pénal, in *Postal memorialis - Lexique du droit pénal et des lois spéciales*, Verbo E 180, Kluwer, juin 2002, 28.

DELTENRE S., MAES E., Effectmeting van enkele mogelijke wetswijzigingen op het vlak van de voorlopige hechtenis, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2002, nr. 3 (mei-juni), 196-211.

MAES E., Het nieuwe wettelijke kader. Historiek, inhoud en commentaren, *Metanoia, Driemaandelijks contactblad Katholieke Aalmoezeniersdienst bij het gevangeniswezen*, maart 2002, 7-41 (overname van Deel 1 'Het nieuwe wettelijke kader: historiek, inhoud en commentaren' uit het onderzoeksrapport 'De V.I.-commissies in actie' in een door de redactie herwerkte versie).

MAES E., De V.I.-commissies 'aan de bak'. Het functioneren van de (Nederlandstalige) commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling geobserveerd (eerste werkingsjaar – 1999), *Metanoia, Driemaandelijks contactblad Katholieke Aalmoezeniersdienst bij het gevangeniswezen*, maart 2002, 48-64.

2001

RENARD B., Quand l'expression de la vérité est attribuée au corps – Etat des lieux et quelques questionnements sur la légitimité de l'utilisation du polygraphe en procédure pénale, *Manuel de la Police*, 2001, 59, 155-188.

VANNESTE C., Pénalité, criminalité, insécurité ... et économie, in *Délinquance et insécurité en Europe. Vers une pénalisation du social?*, MARY P., PAPTAEODOROU T. (éd.), Groupe Européen de Recherches sur la Justice pénale, Bruylant, Bruxelles, 2001, 47-95.

VANNESTE C., Een onderzoek over de beslissingen genomen door de parketmagistraten en de jeudrechtters, *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten*, december 2001/5, 193-202.

VANNESTE C., Une recherche sur les décisions prises par les magistrats du parquet et les juges de la jeunesse, *Journal du Droit des Jeunes*, septembre 2001, n° 207, 5-12.

MAES E., De V.I.-commissies 'aan de bak'. Het functioneren van de (Nederlandstalige) commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling geobserveerd (eerste werkingsjaar – 1999), *Fatik, Tijdschrift voor strafbeleid en gevangeniswezen*, 2001, nr. 91 (september), 4-14.

2000

VANNESTE C., L'évolution de la population pénitentiaire belge de 1830 à nos jours : comment et pourquoi ? Des logiques socio-économiques à leur traduction pénale, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2000, 6, 689-723.

DELTENRE S., LEBRUN V., La nouvelle directive à l'égard des usagers de drogue : changement de politiques ? Entre pénalisation de l'usage et usages de la pénalisation, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2000, 5, 534-570.

LECLERCQ S., RENARD B., Quel gage de fiabilité pour un alibi technologique ?, *Sécurité privée*, 2000, 6, 20-26.

RENARD B., VAN RENTERGHEM P., LERICHE A., Bespreking van de wet betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken, *Vigiles, Tijdschrift voor politierecht*, 2000, 4, 120-132.

RENARD B., VAN RENTERGHEM P., LERICHE A., Discussion de la loi relative à la procédure d'identification par analyse ADN en matière pénale, *Vigiles, Revue du droit de la police*, 2000, 4, 120-132.

MAES E., Het wettelijk kader: korte historiek, inhoud en commentaren, in *Voorwaardelijke invrijheidstelling: wetgeving, predictie en begeleiding*, GOETHALS J., BOUVERNE-DE BIE M. (ed.), Gent, Academia Press, 2000, 1-57.

1999

VANDERBORGHT J., Het doel heiligt de middelen ? Proactieve recherche in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit, in *De proactieve recherche/La recherche proactive*, *Custodes*, 1999, 1, 13-32.

HAVELANGE B., RENARD B., L'analyse criminelle et la protection de la vie privée, ou les dangers de remplacer Hercule Poirot par un processeur, in *Droit des technologies de l'information : regards prospectifs*, MONTERO E. (éd.), Les 20 ans du CRID, coll. Les Cahiers du CRID, n° 16, Bruxelles, Bruylant, 1999, 217-232.

VANNESTE C., DUPIRE V., MAES E., Het N.I.C.C. en het onderzoek naar de nieuwe procedure van voorwaardelijke invrijheidstelling, *Winket, Tijdschrift van de Federatie van Vlaamse Gevangensdirecteurs*, 1999, 40-46.

Collection des rapports et notes de recherche
Collectie van onderzoeksrapporten en onderzoeksnota's

Actualisée en mai 2006 – Geactualiseerd in mei 2006

- N° 15b RENARD B., VANNESTE C. (dir.), *Het statuut van de deskundige in strafzaken*, Eindrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, december 2005, (gedeeltelijke vertaling, april 2006), 86 p.
- N° 15a RENARD B., VANNESTE C. (dir.), *Le statut de l'expert en matière pénale*, Rapport final de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Bruxelles, décembre 2005, 405 p.
- N° 14 GOOSSENS F., MAES E., DELTENRE S., VANNESTE C. (dir.), *Projet de recherche relatif à l'introduction de la surveillance électronique comme peine autonome / Onderzoeksproject inzake de invoering van het elektronisch toezicht als autonome straf*, Rapport final de recherche / Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, octobre/oktober 2005, 204 p. + bijl./annexes.
- N° 13 DAENINCK P., DELTENRE S., JONCKHEERE A., MAES E., VANNESTE C. (dir.), *Analyse des moyens juridiques susceptibles de réduire la détention préventive / Analyse van de juridische mogelijkheden om de toepassing van de voorlopige hechtenis te verminderen*, Rapport final de recherche / Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, mars/maart 2005, 367 p.
- N° 12 RENARD B., DELTENRE S., *L'expertise en matière pénale - Phase 1: Cartographie des pratiques*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Rapport final de recherche, Bruxelles, juin 2003, 138 p. + annexes.
- N° 11 DELTENRE S., MAES E., *Analyse statistique sur base de données de condamnations : plus-value et applications concrètes / Statistische analyse aan de hand van de veroordelingsgegevens : meerwaarde en praktijkvoorbeeld*, Notes de recherche / Onderzoeksnota's, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, 2000-2002.
- N° 10 MAES E., *Studie van de evolutie van de gedetineerdenpopulatie volgens misdrijfcategorie (1980-1998)*, Onderzoeksnota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, september 2001, 15 p. + bijlagen.
- N° 9 DELTENRE S., MAES E., *Effectmeting van enkele mogelijke wetswijzigingen op het vlak van de voorlopige hechtenis / Simulations de l'impact de quelques modifications législatives en matière de détention préventive*, Onderzoeksnota's/Notes de recherche, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie / Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Brussel/Bruxelles, 2001.
- N° 8b VANNESTE C., *De beslissingen genomen door de parketmagistraten en de jeugdrechters ten aanzien van delinquente minderjarigen*, Eindrapport (vertaling), Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, dec. 2001, 206 p. + bijlage.
- N° 8a VANNESTE C., *Les décisions prises par les magistrats du parquet et les juges de la jeunesse à l'égard des mineurs délinquants*, Rapport final de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Bruxelles, juin 2001, 205 p. + annexes.
- N° 7 RENARD B., *L'usage du polygraphe en procédure pénale; analyse procédurale*, Note d'étude - Partie III de l'avis pour le Ministre de la Justice et le Collège des Procureurs généraux sur l'usage du polygraphe en procédure pénale belge, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, septembre 2000, 59-80.

- N° 6 MAES E., DUPIRE V., TORO F., VANNESTE C. (dir.), *De V.I.-commissies in actie. Onderzoek naar de werking van de in het kader van de nieuwe V.I.-wetgeving (wetten van 5 en 18 maart 1998) opgerichte commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling / Les commissions de libération conditionnelle en action. Recherche sur le fonctionnement des commissions de libération conditionnelle créées dans le cadre de la nouvelle réglementation sur la libération conditionnelle (lois des 5 et 18 mars 1998)*, Eindrapport/Rapport final de recherche, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie / Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Brussel/Bruxelles, augustus/août 2000, 355 p. + bijl./annexes.
- N° 5 MORMONT, C. (dir.), VANNESTE, C. (dir.), TORO, F., MARSDEN, E., SNIJDERS, J., *Etude comparative dans les 15 pays de l'Union Européenne relative au statut et modalités de l'expertise des personnes présumées ou avérées abuseurs sexuels*, Rapport final de la recherche co-financée par la Commission européenne et le Ministère de la Justice belge, Programme européen STOP, Université de Liège et Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, octobre 1999, 192 p. + résumés en néerlandais (11 p.) et anglais (11 p).
- N° 4 RENARD B., VANDERBORGHT J., *Recherche Proactive, révélateur d'une approche nouvelle ? Etude relative à la recherche proactive dans le cadre de la lutte contre la criminalité organisée/ Proactieve Recherche, exponent van een vernieuwde aanpak ? Onderzoek naar de proactieve recherche in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Rapport final de recherche/Eindrapport, Bruxelles/Brussel, septembre/september 1999, 386 p.
- N° 3 SNACKEN S. (dir.), DELTENRE S., RAES A., VANNESTE C., VERHAEGHE P., *Recherche qualitative sur l'application de la détention préventive et de la liberté sous conditions / Kwalitatief onderzoek naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden*, Rapport final de recherche/Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie / Vrije Universiteit Brussel, Bruxelles/Brussel, 1999, 244 p.
- N° 2 SNACKEN S. (dir.), DE BUCK K., D'HAENENS K., RAES A., VERHAEGHE P., *Onderzoek naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden*, Eindrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie / Vrije Universiteit Brussel, Brussel, 1997, 174 p.
- N° 1 DE BUCK K., D'HAENENS K., *Electronic Monitoring*, Studienota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, 1996, 40 p.

